

گزارش فصلی تحولات اقتصاد ایران

شماره ۹ | دی ۱۳۹۶

تذکر

آمار و اطلاعات استفاده شده در این گزارش جدیدترین و به‌روزترین آمار و اطلاعاتی است که در زمان انتشار آن (۱۲ دی ۱۳۹۶) از منابع معتبری که در متن یا زیرنویس‌ها ذکر شده‌اند قابل دسترسی بوده است. آمار، اطلاعات و تحلیل‌های ارائه شده در این گزارش صرفاً جنبه اطلاع رسانی داشته و هیچ مسئولیت یا تعهدی را از سوی بانک خاورمیانه و یا سازمان‌ها و افراد وابسته به آن ایجاد نمی‌نماید.

فهرست مطالب

۲	اقتصاد ایران در یک نگاه
۳	۱ - بخش واقعی
۶	۲ - قیمت‌ها و تورم
۷	۳ - تراز پرداخت‌ها
۸	۴ - بازار ارز
۹	۵ - متغیرهای پولی و اعتباری
۱۰	۶ - وضعیت مالی دولت
۱۴	۷ - بازار سرمایه
۱۵	۸ - دیگر تحولات اقتصادی

یادداشت: در این گزارش هر جا نرخ رشد متغیری ارایه شده، منظور درصد تغییر آن متغیر در دوره یا مقطع مورد بحث نسبت به دوره یا مقطع مشابه در سال قبل از آن است، مگر این که خلاف آن ذکر شده باشد. برای مثال، منظور از "رشد درآمدهای نفتی در تابستان ۱۳۹۶"، درصد تغییر این درآمدها در تابستان ۱۳۹۶ نسبت به تابستان ۱۳۹۵ است.

نسخه الکترونیکی این گزارش در آدرس زیر قابل دسترسی است:

<http://www.middleeastbank.ir/page/FinancialReports>

اقتصاد ایران در یک نگاه

شاخص	تابستان ۱۳۹۵	پاییز ۱۳۹۵	زمستان ۱۳۹۵	سال ۱۳۹۵	بهار ۱۳۹۶	تابستان ۱۳۹۶	پاییز ۱۳۹۶
مشارکت و بیکاری (درصد)							
نرخ مشارکت جمعیت ۱۰ ساله و بیشتر	۴۰/۴	۳۸/۹	۳۸/۹	۳۹/۴	۴۰/۶	۴۱/۰	-
نرخ بیکاری جمعیت ۱۰ ساله و بیشتر	۱۲/۷	۱۲/۳	۱۲/۵	۱۲/۴	۱۲/۶	۱۱/۷	-
نرخ بیکاری جوانان ۱۵ تا ۲۴ ساله	۳۰/۲	۳۰/۴	۲۸/۱	۲۹/۲	۲۸/۸	۲۷/۳	-
نرخ رشد تولید ناخالص داخلی و زیربخش‌های آن به قیمت‌های ثابت سال ۱۳۹۰ (درصد)*							
تولید ناخالص داخلی	۱۲/۹	۱۶/۸	۱۲/۹	۱۲/۵	۶/۲	۵/۲	-
نفت	۶۶/۲	۷۷/۷	۴۷/۱	۶۱/۶	**۴/۷	**۳/۹	-
کشاورزی	۴/۱	۵/۰	۴/۴	۴/۲	۳/۱	-۰/۵	-
صنایع و معادن	۳/۰	۴/۱	۶/۴	۲/۲	**۴/۸	**۳/۷	-
خدمات	۴/۲	۶/۰	۴/۹	۳/۶	۷/۳	۷/۱	-
تولید ناخالص داخلی بدون نفت	۳/۹	۵/۴	۵/۶	۳/۳	۶/۶	۵/۵	-
تشکیل سرمایه ثابت ناخالص (به قیمت بازار)	۳/۱	-۹/۵	۳/۱	-۳/۷	۴/۹	۱/۴	-
نفت (هزار بشکه در روز)							
تولید	۳,۶۳۹	۳,۹۶۳	۳,۹۰۹	۳,۷۶۱	**۳,۸۷۸	**۳,۸۶۴	-
صادرات	۲,۱۵۷	۲,۴۲۶	۲,۳۱۶	۲,۲۲۴	-	-	-
نرخ تورم (درصد)							
رشد شاخص بهای مصرف کننده (۱۳۹۵=۱۰۰)	۹/۲	۸/۹	۱۰/۵	۹/۱	۱۱/۴	۸/۸	۹/۳
رشد شاخص بهای تولید کننده (۱۳۹۰=۱۰۰)	۳/۰	۵/۲	۸/۸	۵/۰	۸/۹	۹/۹	۱۱/۲
تراز پرداخت‌ها (میلیون دلار)							
صادرات نفتی	۱۳,۱۶۷	۱۵,۰۷۰	۱۵,۸۷۵	۵۵,۷۵۲	-	-	-
صادرات غیرنفتی	۶,۰۷۳	۷,۰۷۸	۷,۸۱۱	۲۸,۲۲۶	-	-	-
واردات کالا	۱۵,۱۱۴	۱۶,۷۶۱	۱۸,۸۷۹	۶۳,۱۳۵	-	-	-
تراز حساب کالا	۴,۱۲۶	۵,۳۸۷	۴,۸۰۷	۲۰,۸۴۳	-	-	-
تراز بازرگانی غیرنفتی	-۸,۷۱۸	-۹,۱۳۵	-۱۰,۸۵۱	-۳۳,۵۲۱	-	-	-
تراز حساب جاری	۳,۴۵۹	۳,۲۲۵	۴,۴۷۳	۱۶,۳۸۸	-	-	-
تراز حساب سرمایه	-۵,۸۱۴	-۳,۲۹۸	-۴,۱۵۴	-۱۸,۲۸۸	-	-	-
تغییر در ذخایر بین‌المللی	-۱,۴۷۳	-۲۳۱	۲۰۹	-۷,۶۶۶	-	-	-
نرخ برابری دلار آمریکا با ریال (متوسط طی دوره)							
در بازار آزاد	۳۵,۳۲۶	۲۶,۹۸۷	۲۸,۵۸۱	۳۶,۴۸۷	۳۷,۴۹۴	۳۸,۲۳۶	۴۰,۷۱۹
در بازار بین بانکی	۳۱,۰۱۴	۳۱,۸۴۵	۳۲,۳۸۰	۳۱,۴۵۸	۳۲,۴۴۵	۳۲,۹۰۰	۳۴,۸۰۰
متغیرهای پولی و اعتباری (هزار میلیارد ریال - در انتهای دوره)							
پایه پولی	۱,۶۵۵/۱	۱,۷۰۴/۷	۱,۷۹۸/۳	۱,۷۹۸/۳	۱,۸۵۱/۹	۱,۹۶۴/۹	-
بدهی بانک‌ها به بانک مرکزی	۹۴۲/۲	۱,۰۴۷/۹	۹۹۶/۹	۹۹۶/۹	۱,۰۱۳/۷	۱,۰۹۷/۱	-
خالص بدهی بخش دولتی به بانک مرکزی	۳۲۵/۳	۲۳۳/۱	۲۰۲/۶	۲۰۲/۶	۲۸۲/۰	۲۹۲/۲	-
نقدینگی	۱۱,۲۲۷/۱	۱۱,۸۴۸/۶	۱۲,۵۳۳/۹	۱۲,۵۳۳/۹	۱۳,۱۴۹/۱	۱۳,۸۹۹/۵	-
حجم پول	۱,۴۸۰/۳	۱,۵۴۰/۷	۱,۶۳۰/۳	۱,۶۳۰/۳	۱,۶۴۷/۱	۱,۶۸۲/۴	-
سپرده‌های دیداری	۱,۱۵۱/۱	۱,۲۱۳/۰	۱,۲۳۷/۰	۱,۲۳۷/۰	۱,۳۰۷/۰	۱,۳۳۷/۷	-
سپرده‌های غیردیداری	۹,۷۴۶/۸	۱۰,۳۰۷/۹	۱۰,۹۰۳/۶	۱۰,۹۰۳/۶	۱۱,۵۰۲/۰	۱۲,۲۱۷/۱	-
وضع مالی دولت (هزار میلیارد ریال)							
درآمدها	۵۸۰/۹	۴۷۳/۵	۸۹۲/۷	۲,۲۰۲/۷	۴۲۶/۱	۵۹۰/۵	-
درآمدهای مالیاتی	۲۴۸/۲	۲۲۱/۹	۳۵۹/۷	۱,۰۱۴/۷	۱۸۱/۹	۲۴۹/۳	-
درآمدهای نفتی	۲۰۱/۵	۱۷۶/۸	۳۱۶/۹	۷۳۸/۸	۱۸۸/۹	۲۵۷/۸	-
سایر درآمدها	۱۳۱/۱	۷۴/۸	۲۱۶/۱	۴۴۹/۱	۵۵/۳	۸۳/۵	-
هزینه‌ها***	۶۷۴/۷	۴۸۸/۲	۹۱۲/۴	۲,۴۹۱/۲	۶۰۰/۸	۵۹۶/۹	-
پرداخت‌های جاری	۵۸۲/۲	۴۴۹/۲	۶۷۰/۰	۲,۰۷۰/۲	۵۴۸/۸	۵۲۶/۱	-
پرداخت‌های عمرانی	۱۲۰/۹	۳۶/۰	۲۶۲/۷	۴۲۱/۰	۸/۲	۷۰/۰	-
تراز بودجه	-۹۳/۸	-۱۴/۷	-۱۹/۷	-۲۸۸/۶	-۱۷۴/۷	-۶/۴	-
بورس اوراق بهادار تهران (در آخرین روز دوره)							
شاخص کل	۷۶,۴۵۱	۸۰,۱۲۳	۷۷,۲۳۰	۷۷,۲۳۰	۷۸,۷۳۶	۸۵,۸۳۲	۹۵,۵۰۹
شاخص مالی	۱۵۵,۲۶۳	۱۵۱,۰۴۹	۱۳۱,۸۶۵	۱۳۱,۸۶۵	۱۳۰,۶۶۴	۱۲۹,۶۰۴	۱۳۴,۰۵۷
شاخص صنعت	۶۳,۴۹۵	۶۷,۴۶۶	۶۶,۱۰۰	۶۶,۱۰۰	۶۷,۶۸۱	۷۴,۸۲۳	۷۴,۰۷۸
ارزش بازار (هزار میلیارد ریال)	۳,۱۶۸	۳,۳۷۴	۳,۲۲۰	۳,۲۲۰	۳,۲۰۱	۳,۳۹۶	۳,۹۴۶

مأخذ: گزارش‌های مختلف بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران و مرکز آمار ایران

* آمارهای سال ۱۳۹۵ بر اساس گزارش‌های بانک مرکزی و به قیمت پایه و آمارهای بهار و تابستان ۱۳۹۶ بر اساس گزارش مرکز آمار و به قیمت بازار محاسبه شده‌اند.

** به علت تفاوت دسته‌بندی بانک مرکزی و مرکز آمار در اجزای گروه‌های "نفت" و "صنایع و معادن" در جدول فوق ارقام مربوط به رشد این دو گروه در بهار و تابستان ۱۳۹۶ با فصول قبل قابل مقایسه نیستند.

*** بر اساس گزارش‌های اوپک (منابع مستقیم)

**** اختلاف بین کل هزینه‌ها و حاصل جمع پرداخت‌های جاری و عمرانی به دلیل تنخواه‌گردان‌های پرداخت شده است.

۱. بخش واقعی

تکرار کند و در ۶ ماه نخست سال تنها ۲/۷ درصد رشد کرد. بررسی داده‌های فصلی حساب‌های ملی نشان می‌دهد که ارزش افزوده بخش کشاورزی در تابستان امسال، برای اولین بار پس از پاییز ۱۳۹۲، رشد منفی را تجربه کرده است. با توجه به کاهش بارش باران و بحران آب در کشور، انقباض بخش کشاورزی در دوره‌های بعدی نیز دور از ذهن نیست. مرجع اصلی رشد بالا در این فصل، رشد ۷/۱ درصدی بخش خدمات بوده که بیش از نیمی از تولید ناخالص داخلی را تشکیل می‌دهد. در تابستان امسال رشد بخش ساختمان نیز برای سومین فصل متوالی مثبت برآورد شده است.

با گذشت سه فصل از سال ۱۳۹۶، بانک مرکزی هنوز آماری از حساب‌های ملی در این سال منتشر نکرده است، در حالی که آخرین گزارش مرکز آمار ایران از تولید ناخالص داخلی ۷,۸۰۷ هزار میلیارد ریالی به قیمت‌های جاری در نیمه نخست سال حکایت دارد. چنانکه در جدول ۱ مشاهده می‌شود، رشد اقتصادی کشور در شش ماهه نخست سال جاری با احتساب نفت ۵/۶ درصد و بدون احتساب نفت ۶/۰ درصد بوده است. در این دوره همه بخش‌های اقتصادی و زیربخش‌های اصلی آن‌ها، رشد مثبت را تجربه کرده‌اند. چنانکه انتظار می‌رفت ارزش افزوده بخش "استخراج نفت و گاز طبیعی" به قیمت‌های ثابت در سال جاری نتوانست نرخ رشد سال گذشته را

جدول ۱ - نرخ رشد تولید ناخالص داخلی و زیرمجموعه‌های آن به قیمت‌های ثابت سال ۱۳۹۰ (درصد)

گروه صنعت	۱۳۹۶				۱۳۹۵			
	تابستان	بهار	سال	زمستان	پاییز	تابستان	بهار	زمستان
گروه صنعت	۴/۴	۳/۸	۱۷/۶	۱۸/۱	۲۰/۱	۱۸/۸	۱۳/۳	۱۳/۳
صنعت	۴/۲	۳/۸	۶/۵	۱۱/۷	۶/۵	۵/۰	۲/۷	۲/۷
معدن	۴/۳	۳/۹	۳۲/۹	۲۷/۱	۴۰/۵	۳۸/۹	۲۶/۰	۲۶/۰
استخراج نفت و گاز طبیعی	۲/۷	۱/۶	۳۵/۰	۲۸/۵	۴۳/۴	۴۱/۶	۲۷/۹	۲۷/۹
سایر معادن	۴/۰	۲/۲	-۲/۵	۳/۱	-۲/۸	-۳/۶	-۶/۴	-۶/۴
تأمین آب، برق و گاز طبیعی	۸/۰	۱۱/۳	۲۰/۱	۱۶/۷	۲۸/۹	۱۴/۲	۲۰/۳	۲۰/۳
ساختمان	۲/۳	۰/۸	-۱۱/۳	۴/۰	-۳/۶	-۳/۸	-۱۵/۱	-۱۵/۱
گروه کشاورزی	۰/۹	-۰/۵	۳/۳	۰/۵	۳/۱	۰/۷	۱۰/۷	۱۰/۷
گروه خدمات	۷/۲	۷/۱	۵/۸	۱۵/۷	۵/۷	۳/۳	-۰/۹	-۰/۹
تولید ناخالص داخلی	۵/۶	۵/۲	۱۱/۰	۱۶/۳	۱۱/۹	۹/۸	۵/۸	۵/۸
تولید ناخالص داخلی بدون نفت	۶/۰	۵/۵	۶/۳	۱۳/۸	۶/۲	۴/۰	۱/۱	۱/۱

مأخذ: مرکز آمار ایران، گزارش حساب‌های ملی

مالی، یکی از زیربخش‌های گروه خدمات، این اختلاف از این هم مشهودتر است. واسطه‌گری‌های مالی در سال ۱۳۹۴ بر اساس داده‌های بانک مرکزی ۱/۰ درصد رشد کرده، اما بر اساس گزارش مرکز آمار ۳۱/۰ درصد منقبض شده است. بر عکس، در حالی که در زمستان ۱۳۹۵ بانک مرکزی افت ۰/۱ درصدی ارزش افزوده را برای این بخش اعلام کرده، ارقام مرکز آمار حاکی از رشد ۱۴۸/۷ درصدی این بخش است. این اختلاف‌های فاحش از تفاوت در روش محاسباتی این دو مرکز آماری، به خصوص در محاسبات فصلی، نشأت می‌گیرد. مرکز آمار با حدود یک تا دو سال تأخیر و با استفاده از صورت‌های مالی حسابرسی شده و پرسشنامه‌های ارسالی به بانک‌ها و سایر واسطه‌گرهای مالی آمار فصلی را بازبینی و اصلاح می‌کند، اما آمار فصلی مقدماتی این مرکز، حداقل برای واسطه‌گری‌های مالی، نادقیق است. در تأیید این نکته، در گزارش قبلی مرکز آمار رشد بخش واسطه‌گری‌های مالی برای بهار امسال ۳۲/۲ درصد برآورد شده بود، در حالی که در گزارش اخیر این رشد برای همین دوره به ۱۵/۴ درصد تغییر کرده است.

اگرچه بعد از مدت‌ها آمار حساب‌های ملی منتشر شده توسط مرکز آمار و بانک مرکزی بر اساس سال پایه واحد (۱۳۹۰) محاسبه شده است، کماکان در برخی زیربخش‌ها تفاوت زیادی بین ارقام اعلامی این دو منبع آماری دیده می‌شود. برخی از این تفاوت‌ها به دلیل اختلاف در دسته‌بندی گروه‌ها و زیرگروه‌ها است. برای مثال بخش نفت در آمار بانک مرکزی شامل زیرمجموعه‌هایی چون پالایشگاه‌ها می‌شود که مرکز آمار آن‌ها را در این بخش وارد نمی‌کند. اما در برخی موارد با وجود این که دسته‌بندی تقریباً مشابهی وجود دارد، در ارزش افزوده محاسبه شده، به خصوص در آمار فصلی، اختلاف قابل توجهی دیده می‌شود. از جمله زیربخش‌هایی که این موضوع در آن‌ها بیشتر مشهود است، می‌توان به ساختمان و واسطه‌گری‌های مالی اشاره کرد که ارقام محاسبه شده از دو منبع مرکز آمار و بانک مرکزی برای رشد ارزش افزوده آن‌ها در جدول ۲ ارائه شده است.

بانک مرکزی رشد بخش ساختمان در زمستان ۱۳۹۵ را منفی ۶/۸ درصد، اما مرکز آمار آن را مثبت ۴/۰ درصد اعلام کرده است. در بخش واسطه‌گری‌های

جدول ۲ - مقایسه نرخ رشد محاسبه شده برای بخش واسطه‌گری‌های مالی و بخش ساختمان از دو منبع بانک مرکزی و مرکز آمار (درصد)

گروه صنعت	۱۳۹۶				۱۳۹۵			
	تابستان	بهار	سال	زمستان	پاییز	تابستان	بهار	زمستان
بانک مرکزی	۰/۳	-۴/۴	۱/۹	۶/۲	۱/۰	۱/۷	-۰/۱	۳/۲
واسطه‌گری‌های مالی	-۳۰/۴	-۴/۰	-۴۲/۲	-۴۲/۴	-۳۱/۰	-۳۹/۱	۱۴۸/۷	۳۴/۹
بانک مرکزی	-۱۶/۹	-۱۱/۹	-۳۱/۸	-۴/۲	-۱۷/۰	-۱۳/۱	-۶/۸	-۱۶/۸
مرکز آمار	-۱۲/۵	-۱۳/۲	-۱۷/۱	-۹/۵	-۱۳/۲	-۱۱/۳	۴/۰	-۳۰/۶

مأخذ: مرکز آمار و بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران، گزارش‌های حساب‌های ملی

سرمایه ثابت ناخالص به قیمت‌های جاری معادل ۱,۰۰۳ هزار میلیارد ریال بوده که ۱۲/۸ درصد از مصارف محصول ناخالص داخلی این دوره را شامل شده است. مصرف خصوصی و مصرف دولتی نیز نرخ رشد تقریباً برابر و به

بررسی محصول ناخالص داخلی از سمت مصارف از رشد مثبت تشکیل سرمایه ثابت ناخالص در هر دو بخش ماشین‌آلات و ساختمان در شش ماهه نخست امسال حکایت دارد. بر اساس گزارش مرکز آمار، در نیمه نخست امسال تشکیل

خدمات در تابستان سال جاری، عمدتاً به دلیل افزایش قابل توجه ارزش واردات، ۱/۵ درصد منقبض شد که پس از بهار امسال دومین رشد منفی این متغیر در ۱۵ فصل اخیر محسوب می‌شود.

ترتیب ۷/۳ و ۷/۲ درصدی داشته‌اند. یک نکته مهم این است که در گزارش‌های مرکز آمار همیشه ارقام یکسانی برای مصرف دولتی در فصول مختلف هر سال اعلام می‌شود که قطعاً در عمل این چنین نبوده و لذا تحلیل فصلی این ارقام امکان‌پذیر نیست. چنانکه در جدول ۳ مشاهده می‌شود، خالص صادرات کالاها و

جدول ۳- نرخ رشد محصول ناخالص داخلی و اجزای هزینه نهایی به قیمت‌های ثابت سال ۱۳۹۰ (درصد)

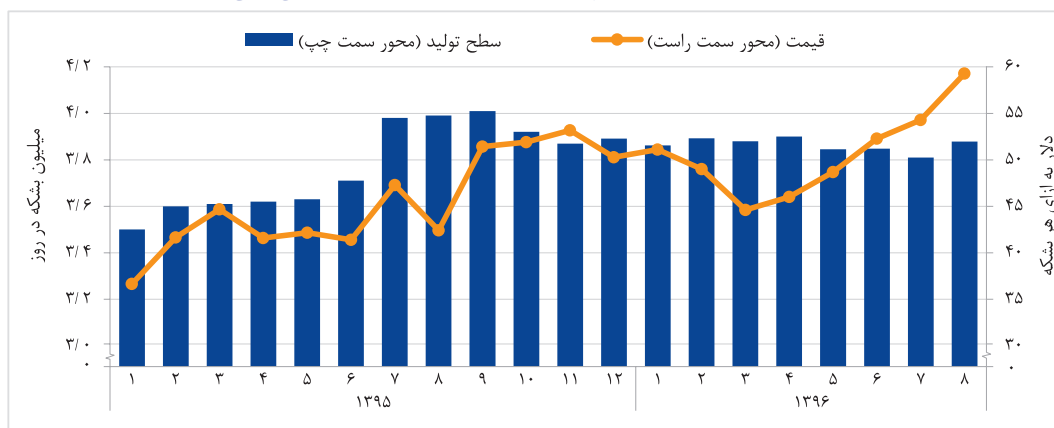
	۱۳۹۶			۱۳۹۵		
	تابستان	بهار	سال	زمستان	پاییز	تابستان
مصرف خصوصی	۷/۳	۶/۹	۳/۴	۷/۵	۱/۶	۲/۸
مصرف دولت	۷/۲	۷/۲	۳/۵	۳/۵	۳/۵	۳/۵
تشکیل سرمایه ثابت ناخالص	۳/۱	۴/۹	-۵/۸	۶/۲	-۱۵/۶	-۲/۶
ماشین‌آلات	۴/۰	۵/۶	۱/۳	۸/۵	۴/۰	-۱/۰
ساختمان	۲/۳	۴/۲	-۱۱/۳	۴/۳	-۳۰/۵	-۳/۸
خالص صادرات کالاها و خدمات	-۴/۴	-۷/۶	۸۹/۰	۶۸/۷	۱۳۲/۴	۸۴/۵
صادرات	-۱/۰	-۱/۷	۶۰/۷	۴۲/۳	۸۳/۰	۶۴/۲
واردات	۱۳/۱	۲۰/۱	۳/۴	-۹/۹	۱۲/۰	۷/۸
محصول ناخالص داخلی به قیمت بازار	۵/۶	۶/۲	۱۱/۰	۱۶/۳	۱۱/۹	۹/۸

مأخذ: مرکز آمار ایران، گزارش حساب‌های ملی

از آن، به ۳/۹ میلیون بشکه رسید که تقریباً برابر با تولید در خرداد امسال است. از سوی دیگر روند صعودی قیمت نفت در چند ماه اخیر همچنان ادامه یافت و نفت خام سنگین ایران در آبان ماه به متوسط ۵۹/۳ دلار به ازای هر بشکه رسید. چنانکه در نمودار ۱ مشاهده می‌شود، قیمت هر بشکه نفت خام سنگین ایران در خرداد امسال تا ۴۴/۶ دلار نیز افت کرده بود.

انرژی: تولید نفت خام ایران پس از پاییز سال گذشته که افزایش قابل توجهی را تجربه کرد و به متوسط ۴ میلیون بشکه در روز نزدیک شد، از دی‌ماه ۱۳۹۵ تا آبان ۱۳۹۶ تقریباً به یک سطح تعادلی رسید و بین ۳/۸ تا ۳/۹ میلیون بشکه در روز در نوسان بود. بر اساس آخرین گزارش‌های اوپک از منابع مستقیم، متوسط تولید روزانه نفت خام ایران در آبان‌ماه امسال با اندکی رشد نسبت به سه ماه قبل

نمودار ۱ - متوسط تولید روزانه نفت خام در هر ماه و متوسط قیمت نفت سنگین ایران*

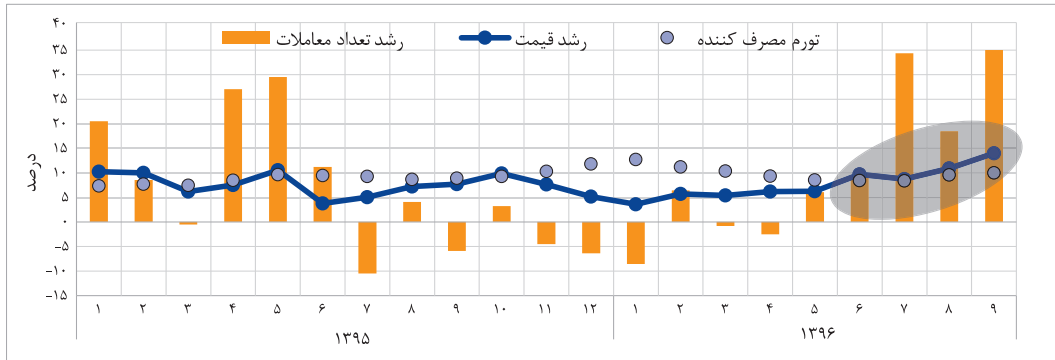

مأخذ: گزارش‌های ماهانه اوپک از بازار نفت، قابل دسترسی در http://www.opec.org/opec_web/en/publications/338.htm
* داده‌های موجود در گزارش‌های ماهانه اوپک بر اساس ماه‌های میلادی بوده و در این گزارش ماه‌های شمسی به طور تقریبی جایگزین شده‌اند.

مسکونی در تهران به بیش از ۴۶ هزار واحد رسید که با اختلاف بیشترین معاملات ثبت شده در مقایسه با فصول مشابه از ابتدای سال ۱۳۹۲ است. علاوه بر این، روند چند سال اخیر بازار مسکن حاکی از آن است که تعداد معاملات در دی و بهمن به نسبت سایر ماه‌های نیمه دوم هر سال بیشتر بوده است. بنابراین، اگر چه با ثبت رشد ۲۰/۴ درصدی تعداد معاملات در آذر ۱۳۹۶ نسبت به ماه قبل از آن، تکرار این مقدار رشد در ماه‌های آتی دور از ذهن است، انتظار می‌رود حجم معاملات در دی و بهمن حداقل در سطح آذرماه باشد. در این صورت با علامت گرفتن سمت عرضه از رشد قیمت و حجم معاملات، افزایش سرمایه‌گذاری بخش خصوصی در ساخت‌وساز مسکن نیز در ماه‌های پیش‌رو قابل انتظار است.

بازار مسکن: از آنجا که اطلاعات مربوط به متغیرهای بخش مسکن در سطح کشور با تأخیر چند ماهه منتشر می‌شوند، برای بررسی تحولات اخیر بازار مسکن، سری زمانی متغیرهای منتشر شده برای شهر تهران بهترین جایگزین محسوب می‌شوند. بازار مسکن تهران در آخرین ماه پاییز امسال با رشد ۵۰/۲ درصدی حجم معاملات و ۱۴/۹ درصدی متوسط قیمت واحدهای مسکونی نسبت به مدت مشابه سال قبل همراه بود که بالاترین نرخ رشد تعداد معاملات و متوسط قیمت مسکن حداقل از ابتدای سال ۱۳۹۳ تا کنون محسوب می‌شوند. چنانکه در نمودار ۲ مشاهده می‌شود، نرخ تورم نقطه به نقطه مصرف‌کننده در این ماه ۱۰/۰ درصد بوده و لذا قیمت حقیقی مسکن برای چهارمین ماه متوالی در آذرماه نیز رشد مثبت داشته است. در پاییز امسال تعداد معاملات واحدهای

نمودار ۲- نرخ رشد تعداد معاملات و متوسط قیمت واحدهای مسکونی و مقایسه آن با نرخ تورم مصرف کننده (درصد)

مأخذ: بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران، گزارش تحولات بازار معاملات مسکن شهر تهران در ماههای مختلف، و گزارش شاخص بهای مصرف کننده

پاییز ۱۳۹۳ ادامه داد و در تابستان ۱۳۹۶ با ۰/۶ واحد درصد افزایش به ۴۱/۰ درصد رسید. در تابستان امسال ۱۸۱ هزار نفر از جمعیت بیکار کاسته و ۷۹۵ هزار نفر به جمعیت شاغل کشور افزوده شد که در نتیجه رشد ۶۱۴ هزار نفری جمعیت فعال را به دنبال داشت. در این فصل تعداد شاغلین به ۲۳/۸ میلیون نفر رسید که معادل ۳۶/۲ درصد از جمعیت بالای ۱۰ سال کشور بوده است. از این تعداد ۴۹/۵ درصد در بخش خدمات، ۳۱/۴ درصد در بخش صنعت و ۱۹/۱ درصد نیز در بخش کشاورزی مشغول به کار بوده‌اند. همچنین ۸۴/۴ درصد از شاغلین در بخش خصوصی و ۱۵/۶ درصد در بخش عمومی فعالیت داشته‌اند. علاوه بر این، سهم اشتغال ناقص نیز در این فصل کاهش یافته و تنها ۹/۲ درصد از شاغلین کشور با آن که مایل و قادر به انجام کار بیشتر بوده‌اند، کمتر از ۴۴ ساعت در هفته کار کرده‌اند. بنابراین، چنانکه در جدول ۴ نیز مشاهده می‌شود، اکثر شاخص‌های بازار کار در تابستان امسال نسبت به فصل مشابه سال قبل بهبود یافته‌اند.

تحولات اخیر بازار مسکن از پایان یافتن رکود عمیق چند سال گذشته حداقل در بازار تهران و تغییر وضعیت به سمت رونق اندک حکایت دارد. یکی از عواملی که می‌تواند بر سرعت این تغییر فاز اثرگذار بوده باشد، کاهش نرخ سود سپرده‌های بانکی است. در صورتی که اعمال فشار بانک مرکزی بر سقف نرخ سود سپرده‌ها تداوم یابد و بانک‌ها نیز به آن پایبند باشند، احتمالاً به مرور سهم بیشتری از سپرده‌های بلندمدت به سمت بازار مسکن سرازیر شده و افزایش قیمت و معاملات در این بازار را موجب خواهد شد.

نیروی انسانی: نرخ بیکاری جمعیت ۱۰ ساله و بالاتر در تابستان ۱۳۹۶ به ۱۱/۷ درصد رسید که نسبت به تابستان سال قبل ۱/۰ واحد درصد کاهش نشان می‌دهد. این در حالی است که در ۱۱ فصل قبل از آن، یعنی از پاییز ۱۳۹۳ تا بهار ۱۳۹۶، نرخ بیکاری همواره نسبت به فصل مشابه سال قبل‌تر در حال افزایش بود. از طرف دیگر، نرخ مشارکت اقتصادی به روند صعودی خود از

جدول ۴ - شاخص‌های بازار کار برای جمعیت ۱۰ ساله و بیشتر

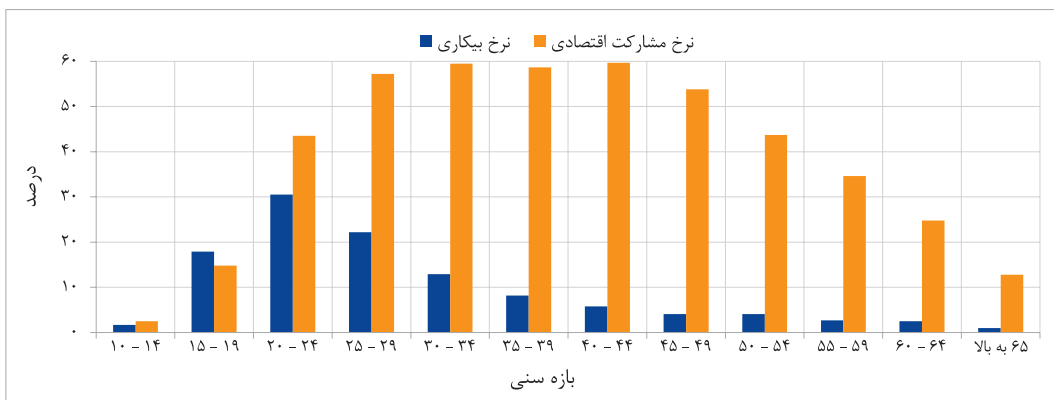
۱۳۹۶		۱۳۹۵					
تابستان	بهار	سال	زمستان	پاییز	تابستان	بهار	
۱۱/۷	۱۲/۶	۱۲/۴	۱۲/۵	۱۲/۳	۱۲/۷	۱۲/۲	نرخ بیکاری (درصد)
۴۱/۰	۴۰/۶	۳۹/۴	۳۸/۹	۳۸/۹	۴۰/۴	۳۹/۵	نرخ مشارکت اقتصادی (درصد)
۹/۲	۱۰/۲	۱۰/۳	۱۰/۹	۱۱/۳	۹/۵	۸/۵	سهم اشتغال ناقص (درصد)
۳,۱۵۶/۱	۳,۳۶۷/۰	۳,۲۰۳/۴	۳,۹۸۸/۸	۳,۱۲۷/۷	۳,۳۳۷/۴	۳,۱۴۹/۷	جمعیت بیکار (هزار نفر)
۲۳,۸۲۷/۲	۲۳,۳۰۸/۴	۲۲,۵۸۸/۱	۲۲,۳۴۲/۴	۲۲,۳۷۳/۴	۲۳,۰۳۱/۶	۲۲,۶۰۴/۷	جمعیت شاغل (هزار نفر)

مأخذ: مرکز آمار ایران، گزارش‌های آمارگیری نیروی کار

نرخ مشارکت اقتصادی مردان و زنان در این بازه سنی و در این فصل به ترتیب ۶۶/۶ و ۲۰/۰ درصد بوده، یعنی تنها یک پنجم از زنان وارد بازار کار شده‌اند. بالاترین نرخ مشارکت اقتصادی در این فصل ۵۹/۷ درصد و مربوط به بازه سنی ۴۰ تا ۴۴ سال بوده که به تفکیک برای مردان ۹۳/۸ درصد و برای زنان ۲۴/۵ درصد بوده است. در نمودار ۳ نرخ‌های بیکاری و مشارکت اقتصادی در بازه‌های پنج ساله سنی نمایش داده شده‌اند.

نرخ بیکاری در بازه سنی ۱۵ تا ۲۹ سال، حداقل طی دو دهه گذشته، بسیار بالاتر از میانگین نرخ بیکاری در سایر رده‌های سنی بوده است. در تابستان ۱۳۹۶ نیز در بین بازه‌های پنج ساله گروه‌های سنی، بیشترین نرخ بیکاری معادل ۳۰/۵ درصد و مربوط به جوانان ۲۰ تا ۲۴ ساله بوده است. این نرخ برای مردان ۲۴/۴ درصد و برای زنان ۵۱/۲ درصد بوده است که شرایط نامساعدتر زنان برای ورود به بازار کار، به خصوص در این بازه سنی را نشان می‌دهد. این در حالی است که

نمودار ۳ - نرخ بیکاری و نرخ مشارکت اقتصادی به تفکیک گروه‌های سنی در تابستان ۱۳۹۶

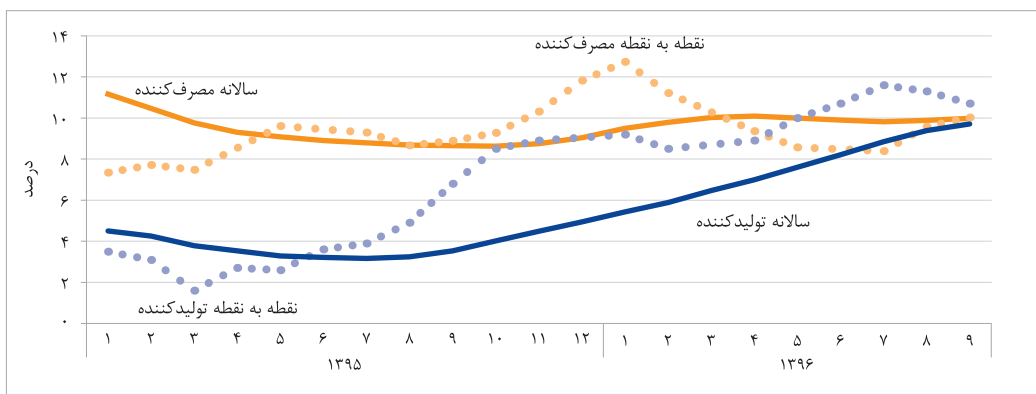
مأخذ: مرکز آمار ایران، نتایج طرح آمارگیری نیروی کار، تابستان ۱۳۹۶

۲. قیمت‌ها و تورم

تولیدکننده بر نرخ تورم مصرف‌کننده با وقفه‌ای چند ماهه، بخشی از افزایش نرخ تورم نقطه به نقطه مصرف‌کننده در آذرماه را می‌توان به روند افزایشی نرخ تورم نقطه به نقطه تولیدکننده در ماه‌های اخیر نسبت داد. به این ترتیب، تداوم افزایش نرخ تورم نقطه به نقطه مصرف‌کننده در ماه‌های باقی‌مانده از سال نیز قابل انتظار است. همان‌طور که در نمودار ۴ مشاهده می‌شود، از مرداد امسال به بعد نرخ تورم نقطه به نقطه تولیدکننده از نرخ تورم نقطه به نقطه مصرف‌کننده پیشی گرفته است که این به معنی افزایش سریع‌تر قیمت کالاهای تولید شده در کارخانه نسبت به قیمت بازاری محصولات است.

نرخ تورم نقطه به نقطه مصرف‌کننده که از تیرماه امسال وارد روندی کاهشی شده بود، تا پایان مهرماه به ۸/۴ درصد رسید، اما در آذرماه با ۱/۶ واحد درصد افزایش رقم ۱۰/۰ درصد را ثبت کرد. نرخ تورم سالانه منتهی به پایان هر ماه نیز که در پایان تابستان مجدداً تک‌رقمی شده بود، در پاییز از ثباتی نسبی برخوردار بود و در پایان آذرماه به ۱۰/۰ درصد رسید. نرخ تورم نقطه به نقطه تولیدکننده به دنبال روند افزایشی که از اردیبهشت آغاز شده بود، در مهرماه به ۱۱/۶ درصد رسید اما در نهایت با ۰/۹ واحد درصد کاهش در آذرماه رقم ۱۰/۷ درصد را به ثبت رساند. با توجه به اثرگذاری نرخ تورم

نمودار ۴ - نرخ‌های تورم مصرف‌کننده و تولیدکننده از فروردین ۱۳۹۵ تا آذر ۱۳۹۶

مأخذ: بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران، گزارش شاخص بهای کالاها و خدمات مصرفی و شاخص قیمت تولیدکننده، شماره‌های مختلف

پایان آذرماه نشان می‌دهد که طی پاییز نرخ تورم نقطه به نقطه در نه گروه از دوازده گروه اصلی در سبد کالاها و خدمات مصرفی افزایش و در سه گروه کاهش یافته است. گروه‌های "مسکن، آب، برق، گاز و سایر سوخت‌ها" و "خوراکی‌ها و آشامیدنی‌ها" که به ترتیب بیشترین ضرایب اهمیت در سبد مصرفی را به خود اختصاص می‌دهند در صدر نه گروه مذکور قرار داشته و با توجه به وزن بالای آنها، افزایش نرخ تورم این دو گروه منجر به افزایش نرخ تورم نقطه به نقطه مصرف‌کننده از ۸/۴ درصد در ابتدای این فصل به ۱۰/۰ درصد در پایان آن شده است. جدول ۴ نرخ‌های تورم نقطه به نقطه در گروه‌های اصلی سبد کالاها و خدمات مصرفی را در تابستان و پاییز امسال نشان می‌دهد.

نرخ تورم نقطه به نقطه کالاهای قابل تجارت تا پایان تابستان امسال روندی نزولی را طی کرد و به ۸/۵ درصد رسید، اما در آبان ماه با ۱/۷ واحد درصد رشد به ۱۰/۲ درصد افزایش یافت. این افزایش را می‌توان تا حدی به کاهش ارزش ریال در برابر ارزهای خارجی که از ابتدای تابستان امسال آغاز شده بود نسبت داد. البته با توجه به افزایش آهنگ افت ارزش ریال در پاییز امسال، احتمالاً تورم کالاهای قابل تجارت در آخرین ماه این فصل نیز شاهد رشد بوده باشد. نرخ تورم کالاهای غیر قابل تجارت نیز پس از طی روندی کاهشی در پایان مهرماه به ۸/۰ درصد رسید، اما در آبان‌ماه افزایش یافت و رقم ۸/۹ درصد را ثبت نمود. آخرین آمار منتشر شده مربوط به نرخ تورم در سبد مصرفی کالاها و خدمات در

جدول ۵ - نرخ تورم نقطه به نقطه در گروه‌های اصلی سبد کالاها و خدمات مصرفی در تابستان و پاییز ۱۳۹۶ (درصد)

آذر	آبان	مهر	شهریور	مرداد	تیر	وزن در سبد مصرفی	کل
۱۰/۰	۹/۶	۸/۴	۸/۴	۸/۶	۹/۴	۱۰۰/۰۰	مسکن، آب، برق، گاز و سایر سوخت‌ها
۹/۲	۸/۴	۷/۴	۷/۶	۷/۴	۷/۲	۳۷/۰۵	خوراکی‌ها و آشامیدنی‌ها
۱۴/۳	۱۳/۹	۱۱/۴	۱۱/۱	۱۱/۷	۱۴/۱	۲۵/۵۱	حمل و نقل
۶/۷	۵/۶	۵/۹	۵/۷	۵/۸	۶/۲	۸/۹۰	بهداشت و درمان
۸/۵	۸/۴	۷/۹	۸/۲	۸/۴	۹/۸	۷/۸۳	پوشاک و کفش
۴/۹	۵/۰	۵/۵	۵/۶	۵/۶	۵/۶	۴/۶۲	اثاث، لوازم و خدمات مورد استفاده
۸/۵	۸/۴	۸/۳	۸/۶	۸/۲	۸/۰	۴/۳۳	کالاها و خدمات متفرقه
۱۱/۴	۹/۸	۹/۶	۹/۴	۹/۱	۸/۷	۳/۱۷	ارتباطات
۶/۸	۷/۱	۷/۲	۶/۸	۷/۹	۷/۹	۲/۳۰	تفریح و امور فرهنگی
۸/۹	۹/۶	۱۰/۹	۹/۴	۹/۸	۹/۸	۲۰/۷	تحصیل
۱۳/۹	۸/۳	۸/۲	۱۰/۵	۱۰/۵	۱۰/۶	۲/۰۳	رستوران و هتل
۱۲/۳	۱۲/۱	۱۱/۹	۱۱/۸	۱۱/۳	۱۱/۰	۱/۸۲	دخانیات
۰/۹	۰/۷	۰/۴	۰/۳	۰/۴	۰/۲	۰/۳۷	

مأخذ: بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران، گزارش شاخص بهای کالاها و خدمات مصرفی، شماره‌های مختلف

مقایسه با دهک‌های بالای درآمدی شده است. لازم به ذکر است که با تغییر سال پایه محاسبه تورم مصرف‌کننده از ۱۳۹۰ به ۱۳۹۵، ضریب اهمیت مواد خوراکی کاهش و ضریب اهمیت مسکن افزایش یافته است. همان‌طور که در بالا نیز اشاره شد، با توجه به روند افزایشی نرخ تورم تولیدکننده از ابتدای تابستان، انتظار می‌رود نرخ تورم مصرف‌کننده در ماه‌های پایانی سال افزایش یابد و نهایتاً اقتصاد ایران در پایان امسال نرخ تورمی دو رقمی را به ثبت برساند. مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی نرخ تورم در پایان سال ۱۳۹۶ را ۱۱/۲ درصد و صندوق بین‌المللی پول این نرخ را ۹/۹ درصد پیش‌بینی کرده است.

مرکز آمار ایران نیز در آذرماه برای اولین بار اقدام به محاسبه و انتشار نرخ تورم مصرف‌کننده به تفکیک دهک‌های درآمدی نمود. این محاسبات نشان می‌دهد نرخ تورم متوسط سالانه در دهک اول درآمدی، که نماینده پایین‌ترین سطح درآمدی در بین دهک‌ها است، در آخرین ماه پاییز معادل ۸/۸ درصد و در دهک دهم معادل ۷/۴ درصد بوده است. علت این اختلاف، سهم متفاوت گروه‌های کالایی در سبد مصرفی خانوارها در دهک‌های مختلف درآمدی است. با توجه به وزن بالای مواد خوراکی در محاسبات مربوط به نرخ تورم مصرف‌کننده و همچنین سهم بیشتر آن در سبد مصرفی دهک‌های درآمدی پایین‌تر، افزایش قیمت اقلام خوراکی باعث نرخ تورم بالاتر مصرف‌کننده در دهک‌های پایین در

۳. تراز پرداخت‌ها

حدود ۷/۱ میلیارد دلار رسید. این در حالی است که در همین دوره واردات غیرنفتی رشد قابل توجه ۳۲/۴ درصدی را تجربه کرده و به حدود ۱۶/۰ میلیارد دلار بالغ شد. این رشد چشمگیر واردات غیرنفتی به افزایش ۸۳/۰ درصدی کسری تراز بازرگانی غیرنفتی منجر شد. بخشی از افزایش کسری تراز بازرگانی غیرنفتی در این مدت را می‌توان به کاهش نرخ ارز حقیقی به علت تثبیت نرخ ارز اسمی و در نتیجه کاهش رقابت‌پذیری کالاهای تولید داخل در بازارهای خارجی و افزایش واردات نسبت داد که این امر به دفعات در اقتصاد کشور به علت سیاست‌گذاری ارزی نادرست تجربه شده است. با در نظر گرفتن تحولات مربوط به صادرات و واردات محصولات نفتی و غیرنفتی، مازاد تراز حساب کالا در فصل نخست امسال با ۲۲/۴ درصد کاهش به حدود ۵/۱ میلیارد دلار رسید. همچنین با در نظر گرفتن تغییرات اندک حساب خدمات، حساب درآمد و حساب انتقالات جاری، تراز حساب جاری در فصل مذکور با ۲۸/۸ درصد کاهش به حدود ۳/۷ میلیارد دلار بالغ شد. جدول ۶ تراز حساب جاری و زیربخش‌های آن را در فصل‌های مختلف سال‌های ۹۶-۱۳۹۴ نشان می‌دهد.

براساس گزارش‌های مؤسسه بین‌المللی انرژی، میانگین تولید نفت ایران در فصل نخست امسال در ادامه روند افزایشی پس از رفع تحریم‌ها با ۵/۰ درصد رشد به ۳/۸ میلیون بشکه در روز رسید. از سوی دیگر براساس گزارش‌های اوپک، میانگین قیمت نفت ایران در همین فصل با افزایش ۱۷/۷ درصدی به حدود ۴۸/۲ دلار در هر بشکه بالغ شد. هرچند هنوز آماری از حجم صادرات نفتی کشور در سال ۱۳۹۶ از سوی بانک مرکزی اعلام نشده است، به نظر می‌رسد با توجه به روند افزایشی این متغیر در نیمه دوم سال ۱۳۹۵ و احتمال اندک کاهش آن در فصل نخست امسال، حجم صادرات نفتی در ۳ ماه نخست امسال نسبت به مدت مشابه سال قبل بالاتر باشد. گزارش مربوط به موازنه پرداخت‌ها نیز نشان می‌دهد که در فصل نخست امسال، ارزش صادرات نفتی کشور (شامل نفت خام، فرآورده‌های نفتی، گاز طبیعی، میعانات و مایعات گازی) با ۲۱/۷ درصد افزایش به حدود ۱۴/۲ میلیارد دلار رسیده است. با در نظر گرفتن تغییر جزئی واردات نفتی (شامل فرآورده‌های نفتی، گاز طبیعی، میعانات و مایعات گازی)، تراز بازرگانی نفتی کشور در فصل نخست امسال با ۲۲/۳ درصد رشد به ۱۳/۹ میلیارد دلار بالغ شد. در فصل نخست امسال، صادرات غیرنفتی کشور ۱/۲ درصد کاهش یافت و به

جدول ۶ - تراز حساب جاری و زیربخش‌های آن (میلیون دلار)

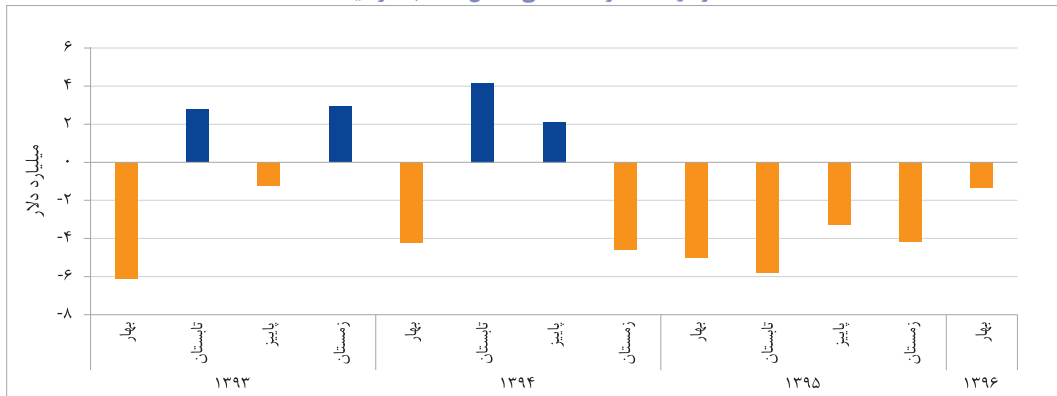
۱۳۹۶	۱۳۹۵			۱۳۹۴			بهار	تراز حساب کالا
	زمستان	پاییز	تابستان	بهار	زمستان	پاییز		
بهار	۴۸۰۷	۵۳۸۷	۴۱۲۷	۶۵۲۲	۳۷۷	۴۲۵۸	۲۰۷۶۵	۴۰۷۷۸
	-۷۱۹	-۲۴۲۸	-۱۰۱۸۴	-۱۶۱۰	-۱۴۳۰	-۷۵۹	-۱۰۰۷۷	-۱۰۲۰۶
	۲۴۳	۱۲۷	۳۶۰	۱۹۸	-۲۳	۱۸۹	۳۶۰	۲۳۷
	۱۱۴	۱۴۲	۱۳۹	۱۵۶	۱۳۹	۱۲۸	۱۴۲	۱۳۸
	۳۰۷۲۳	۳۰۲۲۵	۳۰۴۵۹	۵۰۲۳۱	-۹۳۷	۳۰۸۱۶	۲۰۱۹۰	۳۰۹۴۷

مأخذ: بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران، نماگرهای اقتصادی، شماره‌های مختلف

سال‌های ۹۶-۱۳۹۳ نشان می‌دهد. با در نظر گرفتن تغییرات حساب جاری، حساب سرمایه و همچنین حدود ۴/۰ میلیارد دلار اشتباهات و از قلم افتادگی‌ها در محاسبات مربوط به تراز پرداخت‌ها که بخشی از آن مربوط به ورود و خروج کالا از مبادی غیر رسمی است، مانده ذخایر بین‌المللی کشور در انتهای فصل نخست امسال با حدود ۱/۶ میلیارد دلار کاهش نسبت به انتهای سال ۱۳۹۵ به ۱۱۹/۱ میلیارد دلار رسید.

آمارهای مربوط به حساب سرمایه نشان می‌دهد که در فصل نخست امسال به طور خالص حدود ۱/۳ میلیارد دلار سرمایه از کشور خارج شده است که ۷۳/۴ درصد کمتر از خروج سرمایه در مدت مشابه سال گذشته است. به دلیل عدم انتشار آمار اجزای حساب سرمایه نمی‌توان در مورد سهم سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی، سرمایه‌گذاری در سبب مالی و سایر سرمایه‌گذاری‌ها در این خروج سرمایه اظهار نظر کرد. نمودار ۵ تحولات فصلی خالص حساب سرمایه را در فصول مختلف

نمودار ۵ - تحولات فصلی خالص حساب سرمایه

مأخذ: بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران، نماگرهای اقتصادی، شماره‌های مختلف

در ۸ ماه نخست امسال واردات کالا به کشور با ۱۷/۵ درصد افزایش به حدود ۳۲/۴ میلیارد دلار رسید که این افزایش عمدتاً ناشی از رشد واردات کالاهای اساسی، قطعات منفصله خودرو، خودرو و کالاهای سرمایه‌ای بوده است. بیشترین واردات کالا به کشور به ترتیب از کشورهای چین به ارزش ۸/۰ میلیارد دلار، امارات متحده عربی به ارزش ۵/۷ میلیارد دلار، ترکیه به ارزش ۲/۲ میلیارد دلار، کره جنوبی به ارزش ۱/۸ میلیارد دلار و آلمان به ارزش ۱/۷ میلیارد دلار انجام گرفته است. اقلام عمده وارداتی در این بازه زمانی به ترتیب شامل برنج به ارزش ۱/۰ میلیارد دلار، ذرت دامی به ارزش ۹۸۰ میلیون دلار، قطعات منفصله خودرو جهت تولید خودرو سواری به ارزش ۹۷۲ میلیون دلار، لوبیای سویا به ارزش ۶۶۹ میلیون دلار و وسایل نقلیه موتوری با حجم سیلندر ۱۵۰۰ تا ۲۰۰۰ سی‌سی به ارزش ۶۴۳ میلیون دلار بوده است.

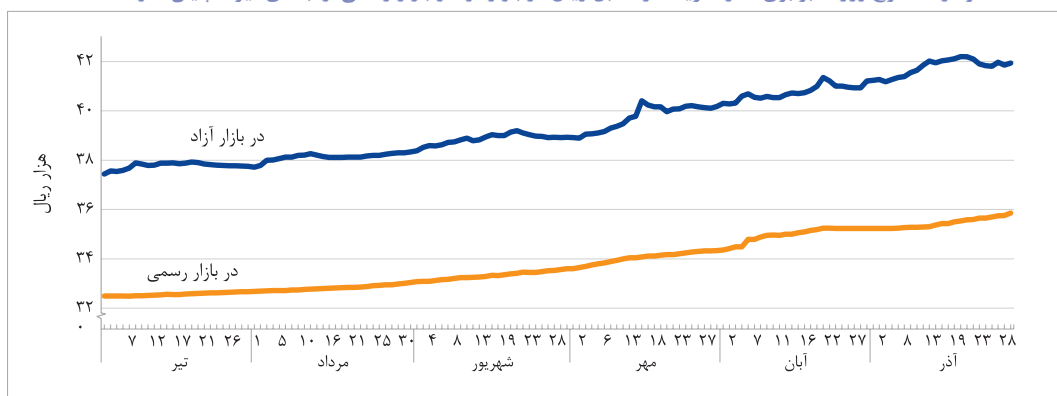
بر اساس گزارش‌های گمرک، مجموع صادرات غیرنفتی ایران (بدون احتساب نفت و تجارت چمدانی) در ۸ ماه نخست امسال به ۲۸/۵ میلیارد دلار رسید که کاهشی ۱/۲ درصدی را نشان می‌دهد. عمده خریداران کالاهای ایرانی در این مدت به ترتیب شامل چین، عراق، امارات متحده عربی، کره جنوبی و افغانستان بوده‌اند. در این بازه زمانی صادرات ایران به چین حدود ۱۳/۵ درصد، عراق حدود ۶/۵ درصد، کره جنوبی حدود ۲۸/۱ درصد و افغانستان حدود ۱۲/۱ درصد نسبت به مدت مشابه سال قبل افزایش یافته و تنها صادرات به امارات متحده عربی با کاهش ۱۸/۷ درصدی رو به رو شده است. اقلام عمده صادراتی در این مدت به ترتیب شامل میعانات گازی به ارزش ۴/۶ میلیارد دلار، پروپان مایع شده به ارزش ۸۹۷ میلیون دلار، سایر روغن‌های سبک و فرآورده‌ها به جز بنزین به ارزش ۷۶۴ میلیون دلار، متانول به ارزش ۷۵۲ میلیون دلار و پلی‌اتیلن گرید فیلم به ارزش ۷۵۰ میلیون دلار بوده است.

۴. بازار ارز

داشت و نهایتاً در اواسط آذرماه به بیش از ۴۲ هزار ریال رسید. نمودار ۶ نرخ روزانه برابری دلار آمریکا در مقابل ریال را از ابتدای تیر تا پایان آذر امسال در بازار آزاد و بازار رسمی نشان می‌دهد.

در پاییز امسال بازار ارز نسبت به فصول قبل از آن نوسانات بیشتری را تجربه کرد. روند افزایشی نرخ برابری دلار آمریکا در مقابل ریال که از ابتدای تابستان آغاز شده بود، از اواسط آن فصل شدت گرفت و در شهریورماه قیمت دلار آمریکا در بازار آزاد از ۳۹ هزار ریال نیز فراتر رفت. این روند افزایشی در پاییز هم ادامه

نمودار ۶ - نرخ روزانه برابری دلار آمریکا در مقابل ریال در بازار آزاد و بازار رسمی از ابتدای تیر تا پایان آذر ۱۳۹۶

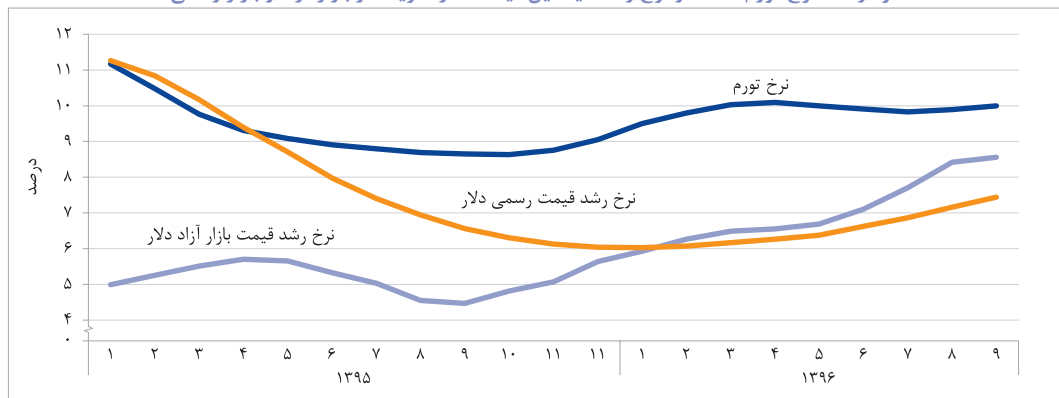

مأخذ: بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران؛ شبکه اطلاع رسانی طلا، سکه و ارز تهران

همان‌طور که در نمودار ۶ مشاهده می‌شود، قیمت دلار آمریکا در بازار آزاد تا چند روز پیش از سخنرانی رییس‌جمهور ایالات متحده در ۲۱ مهر مبنی بر عدم پایبندی ایران به مفاد برجام شدیداً افزایش یافت و از ۴۰ هزار ریال گذشت، اما برخلاف انتظار، این سخنرانی چندان شدیدالحن نبود و همچنین واکنش منفی سران اتحادیه اروپا به سخنان وی و حمایت ضمنی آنها از برجام را به دنبال داشت. در این شرایط نهایتاً مداخله بانک مرکزی در بازار آزاد مجالی به افزایش بیشتر قیمت دلار آمریکا نداد و این نرخ در نیمه دوم مهرماه پیرامون ۴۰ هزار ریال با دامنه کمی در نوسان بود، سپس در آبان‌ماه مجدداً وارد روندی افزایشی شد و از اواسط آذرماه از ۴۲ هزار ریال نیز عبور کرد. مقامات دولتی افزایش نرخ در پاییز را به افزایش تقاضای فصلی دلار برای تسویه حساب‌های شرکت‌های بازرگانی نسبت می‌دهند. با این حال اظهارات اخیر یکی از مقامات دولتی درباره افزایش قیمت دلار آمریکا و نارضایتی رییس‌جمهور از وضعیت پیش آمده در واپسین روزهای پاییز قابل توجه بود. وی اظهار داشت که بانک مرکزی در حال حاضر برای کنترل بازار ارز دچار کمبود منابع ارزی است. بانک مرکزی نیز بر آن شد تا به منظور جلوگیری از افزایش سفته بازی ناشی از این اظهار نظر، در ابتدای هفته آخر آذرماه به طور نامتعارفی نسبت به افزایش عرضه ارز در بازار آزاد اقدام کند که به زعم برخی کارشناسان به مثابه اتلاف منابع ارزی بوده است. این امر موجب کاهش قیمت دلار آمریکا در بازار آزاد به زیر ۴۲ هزار ریال شد، اما بیش از چند روز دوام نیاورد و مجدداً به مرز ۴۲ هزار ریال نزدیک شد. قیمت بازار آزاد دلار آمریکا در پاییز به طور متوسط نسبت به تابستان ۶/۳ درصد و نسبت به پاییز سال قبل ۹/۹ درصد رشد داشت.

علاوه بر تغییرات قیمت دلار آمریکا در بازار آزاد، تغییرات قیمت آن در بازار رسمی نیز قابل توجه است. افزایش آهنگ رشد قیمت دلار آمریکا در بازار رسمی که از ابتدای تابستان آغاز شده بود، در پاییز نیز ادامه یافت. با این حال، به دلیل افزایش پاییزی قیمت دلار در بازار آزاد، شکاف بین قیمت‌های بازار آزاد و رسمی

نمودار ۷ - نرخ تورم سالانه و نرخ رشد میانگین قیمت دلار آمریکا در بازار آزاد و بازار رسمی

مأخذ: بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران؛ محاسبات تحقیق

۵. متغیرهای پولی و اعتباری

بررسی آمارهای بانک مرکزی نشان می‌دهد که مانده پایه پولی در انتهای مهرماه امسال نسبت به زمان مشابه سال گذشته و ابتدای امسال به ترتیب ۱۸/۳ درصد و ۹/۲ درصد افزایش یافته است. مهمترین عامل رشد پایه پولی در ۱۲ ماه منتهی به مهرماه امسال، کاهش ۱۲/۳ درصدی خالص سایر اقلام به عنوان عامل کاهنده پایه پولی بوده است. دومین عامل رشد این متغیر در دوره مذکور افزایش ۱۴/۵ درصدی بدهی بانک‌ها به بانک مرکزی است که در نتیجه رشد بدهی بانک‌های غیردولتی و مؤسسات اعتباری غیربانکی به بانک مرکزی به وقوع پیوسته است. در این مدت علیرغم کاهش بدهی بانک‌های تجاری و تخصصی دولتی به ترتیب به میزان ۳۷/۴ و ۱۶/۳ درصد، بدهی بانک‌های غیردولتی و مؤسسات اعتباری غیربانکی به میزان ۱۳۵/۸ درصد رشد کرد. در نتیجه این تحولات سهم بدهی بانک‌های غیردولتی و مؤسسات اعتباری غیربانکی از کل بدهی بانک‌ها به بانک

مرکزی از ۲۲/۸ درصد در مهرماه ۱۳۹۵ به ۴۶/۹ درصد در مهرماه امسال افزایش یافت. این رشد چشمگیر نشان می‌دهد که منابع سپرده‌ای برای بازپرداخت سود سپرده‌های قبلی بانک‌ها و احیاناً پرداخت تسهیلات تکلیفی و غیرتکلیفی جدید از سوی آنها به هیچ عنوان کافی نبوده و بانک مرکزی به عنوان آخرین وام‌دهنده به سیستم بانکی رفع نیاز رو به رشد نقدینگی بانک‌ها را به عهده گرفته است. به عبارت دیگر سلطه مالی دولت بر بخش مالی اقتصاد و سیاست‌های نادرست مدیریت برخی بانک‌ها در زمینه استفاده از منابع موجود در سال‌های گذشته به ناکارایی شدید سیستم بانکی منجر شده که بدون انجام اصلاحات ساختاری در آن فقط با تزریق منابع تورم‌زای بانک مرکزی امکان ادامه حیات خواهد داشت. سومین عامل رشد پایه پولی در این دوره افزایش ۵/۶ درصدی خالص بدهی بخش دولتی به بانک مرکزی است که در نتیجه رشد بدهی دولت به بانک

۱. براساس مقررات ناظر بر عملیات ارزی صرافی‌ها که توسط بانک مرکزی تدوین و ابلاغ شده است تمامی معاملات جزئی و عمده صرافی‌ها باید در سامانه نظارت ارزی (سنا) ثبت شود، اما در عمل ظاهراً صرافی‌ها تنها برخی از معاملات جزئی خود را در این سامانه ثبت کرده و سایر معاملات کلی خود را با نرخ بالاتر و بدون ثبت در این سامانه انجام می‌دهند. منظور از معاملات جزئی، معاملات کمتر از ۱۰ هزار دلار، و معاملات عمده، معاملات بالاتر از ۱۰ هزار دلار است.

کاهش خالص دارایی‌های خارجی بانک مرکزی در مدت مذکور به میزان ۱/۸ درصد که ناشی از رشد بالاتر بدهی‌های ارزی در مقابل دارایی‌های خارجی بانک مرکزی بود، عاملی کاهنده در رشد پایه پولی محسوب می‌شود. جدول ۷ اجزای پایه پولی را در فصول مختلف سال‌های ۱۳۹۵ و ۱۳۹۶ و در پایان مهرماه امسال نشان می‌دهد.

جدول ۷ - اجزای پایه پولی (مانده در پایان دوره - هزار میلیارد ریال)

مهر ۱۳۹۶ نسبت به مهر ۱۳۹۵		۱۳۹۶			۱۳۹۵				
نرخ رشد (درصد)	سهم از رشد (واحد درصد)	مهر	تابستان	بهار	زمستان	پاییز	تابستان	بهار	
۱۸/۳	۱۸/۳	۱,۹۶۳/۵	۱,۹۶۴/۹	۱,۸۵۱/۹	۱,۷۹۸/۳	۱,۷۰۴/۷	۱,۶۵۵/۱	۱,۵۸۵/۲	پایه پولی
-۲/۰	-۱/۸	۱,۸۶۳/۸	۱,۸۷۴/۴	۱,۸۵۳/۹	۱,۹۲۴/۶	۱,۸۹۸/۲	۱,۸۵۹/۴	۱,۸۷۶/۶	خالص دارایی‌های خارجی بانک مرکزی
-۰/۹	۵/۶	۲۶۸/۵	۲۹۲/۲	۲۸۲/۰	۲۰۲/۶	۲۳۳/۱	۳۲۵/۳	۲۳۸/۹	خالص بدهی بخش دولتی به بانک مرکزی
۸/۵	۱۴/۵	۱,۱۳۳/۸	۱,۰۹۷/۱	۱,۰۱۳/۷	۹۹۶/۹	۱,۰۴۷/۹	۹۴۲/۲	۸۹۵/۱	بدهی بانک‌ها به بانک مرکزی
۱۰/۹	-۱۲/۳	-۱,۲۹۲/۶	-۱,۲۹۸/۸	-۱,۲۹۷/۷	-۱,۳۲۵/۸	-۱,۴۷۴/۵	-۱,۴۷۱/۸	-۱,۴۲۵/۴	خالص سایر اقلام

مأخذ: بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران، گزیده آمارهای اقتصادی، شماره‌های مختلف

مقایسه با رشد ۲۸/۳ درصدی دوره مشابه در سال گذشته کمتر بوده است. در بین اجزای نقدینگی، حجم پول و شبه پول (سپرده‌های غیردیداری) به ترتیب با رشد ۱۳/۰ و ۲۴/۸ درصدی، سهمی ۱/۷ و ۲۱/۶ واحد درصدی در رشد نقدینگی داشتند. همچنین حجم اسکناس و مسکوک در دست اشخاص و سپرده‌های دیداری که اجزای تشکیل‌دهنده پول هستند، در دوره مذکور با رشد ۵/۲ و ۱۵/۲ درصدی، سهمی ۰/۲ و ۱/۵ واحد درصدی در رشد نقدینگی داشتند. بدین ترتیب سهم پول و شبه پول از نقدینگی در پایان مهرماه به ترتیب ۱۱/۷ و ۸۸/۳ درصد بالغ شد. جدول ۸ ضریب فزاینده نقدینگی و اجزای نقدینگی را در فصول مختلف سال‌های ۱۳۹۵ و ۱۳۹۶ و پایان مهرماه امسال نشان می‌دهد.

جدول ۸ - ضریب فزاینده نقدینگی و اجزای نقدینگی (مانده در پایان دوره - هزار میلیارد ریال)

مهر ۱۳۹۶ نسبت به مهر ۱۳۹۵		۱۳۹۶			۱۳۹۵				
نرخ رشد (درصد)	سهم از رشد (واحد درصد)	مهر	تابستان	بهار	زمستان	پاییز	تابستان	بهار	
۲۳/۳	۲۳/۳	۱۴,۰۳۰/۵	۱۳,۸۹۹/۵	۱۳,۱۴۹/۱	۱۲,۵۳۳/۹	۱۱,۸۴۸/۶	۱۱,۲۲۷/۱	۱۰,۵۹۵/۰	نقدینگی
۱/۷	۱۳/۰	۱,۶۳۸/۰	۱,۶۸۲/۴	۱,۶۴۷/۱	۱,۶۳۰/۳	۱,۵۴۰/۷	۱,۴۸۰/۳	۱,۳۶۴/۴	حجم پول
-۰/۲	۵/۲	۳۴۲/۶	۳۴۴/۷	۳۴۰/۱	۳۹۳/۳	۳۲۷/۷	۳۲۹/۲	۳۱۱/۶	اسکناس و مسکوک در دست اشخاص
۱/۵	۱۵/۲	۱,۲۹۴/۴	۱,۳۳۷/۷	۱,۳۰۷/۰	۱,۲۳۷/۰	۱,۲۱۳/۰	۱,۱۵۱/۱	۱,۰۵۲/۸	سپرده‌های دیداری
۲۱/۶	۲۴/۸	۱۲,۳۹۲/۵	۱۲,۲۱۷/۱	۱۱,۵۰۲/۰	۱۰,۹۰۳/۶	۱۰,۳۰۷/۹	۹,۷۴۶/۸	۹,۲۳۰/۶	شبه پول (سپرده‌های غیردیداری)
-	۴/۲	۷/۱	۷/۱	۷/۱	۷/۰	۷/۰	۶/۸	۶/۷	ضریب فزاینده نقدینگی

مأخذ: بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران، گزیده آمارهای اقتصادی، شماره‌های مختلف

درصدی به ۱۰/۱ درصد در پایان مهرماه امسال رسید. بر اساس آخرین آمارهای بانک مرکزی، در ۸ ماه نخست امسال حدود ۳,۵۷۴/۳ هزار میلیارد ریال تسهیلات از سوی سیستم بانکی به متقاضیان پرداخت شد که رشدی ۹/۶ درصدی را نشان می‌دهد. بخش کشاورزی ۷/۳ درصد، صنعت و معدن ۲۹/۸ درصد، مسکن و ساختمان ۸/۵ درصد، بازرگانی ۱۴/۲ درصد و خدمات ۴۰/۱ درصد از این تسهیلات را به خود اختصاص دادند. از مجموع تسهیلات پرداخت شده حدود ۶۲/۵ درصد به تأمین سرمایه در گردش اختصاص یافته که در مقایسه با رقم مشابه سال قبل ۲/۸ واحد درصد کمتر است. حدود ۸۴/۴ درصد تسهیلات بخش صنعت و معدن، ۵۰/۹ درصد تسهیلات بخش خدمات و ۷۱/۱ درصد تسهیلات بخش بازرگانی مربوط به تأمین سرمایه در گردش بوده است.

مانده سپرده‌ها، مانده سپرده‌ها پس از کسر سپرده قانونی و مانده تسهیلات پرداخت شده توسط سیستم بانکی در پایان مهرماه امسال به ترتیب ۲۱/۰، ۲۱/۶ و ۱۹/۲ درصد رشد کردند. بدین ترتیب نسبت تسهیلات به سپرده‌ها پس از کسر سپرده قانونی با کاهش ۱/۳ واحد درصدی به ۸۴/۰ درصد رسید. این نسبت که در فصل چهارم سال گذشته روندی صعودی را طی کرده بود، در فصل نخست امسال شاهد روندی کاهشی بود و پس از آن در سطح ۸۴/۰ درصد ثابت ماند. رشد نقطه به نقطه مانده سپرده‌ها و مانده سپرده‌ها پس از کسر سپرده قانونی که از ابتدای امسال روندی افزایشی را شروع کرده بود، از شهریورماه و پس از ابلاغ بخشنامه مربوط به کاهش نرخ سود سپرده‌ها وارد روندی کاهشی شد. شایان ذکر است که میانگین نسبت سپرده قانونی به کل سپرده‌های سیستم بانکی با افزایش ۰/۴ واحد

۶. وضعیت مالی دولت

۶.۱ - عملکرد هفت ماهه نخست سال ۱۳۹۶

درآمدهای مالیاتی که در نیمه نخست سال ۱۳۹۶ رشد منفی را تجربه کرده بودند، در ماه هفتم افزایش یافتند و در مجموع هفت ماهه نخست این سال رشد اسمی

درآمدهای مالیاتی که در نیمه نخست سال ۱۳۹۶ رشد منفی را تجربه کرده بودند، در ماه هفتم افزایش یافتند و در مجموع هفت ماهه نخست این سال رشد اسمی

واگذاری دارایی‌های مالی در هفت ماهه نخست سال جاری رشد ۲۵/۳ درصدی داشته و حدود ۱۰ درصد بیشتر از مجوز قانون بودجه بوده است. در سال‌های اخیر سهم واگذاری شرکت‌های دولتی در درآمد ناشی از واگذاری دارایی‌های مالی به طور مستمر رو به کاهش بوده و به گفته مقامات دولتی، شرکت‌های چندانی برای واگذاری باقی نمانده‌اند. البته همچنان بودجه شرکت‌های دولتی حدود دو سوم از بودجه کل کشور را به خود اختصاص می‌دهد، اما این شرکت‌ها عمدتاً در گروه شرکت‌های مورد واگذاری ذیل سیاست‌های کلی اصل ۴۴ قانون اساسی قرار نمی‌گیرند. بنابراین انتشار انواع اوراق بدهی دولتی است که به رشد قابل توجه واگذاری دارایی‌های مالی انجامیده است و بازپرداخت این اوراق بار مالی سنگینی را در سال‌های آینده به دولت تحمیل خواهد کرد. در هفت ماهه نخست سال جاری نیز تملک دارایی‌های مالی که همان بازپرداخت بدهی‌های قبلی دولت است، به دلیل سررسید شدن اوراق بدهی منتشر شده در سال‌های قبل، با رشد چشمگیر ۳۰/۱۹ درصدی به حدود ۱۲۵ هزار میلیارد ریال رسید. این رقم در مدت مشابه سال ۱۳۹۴ نزدیک به صفر بود و در سال‌های قبل از آن نیز هرگز تملک دارایی‌های مالی به یکی از هزینه‌های قابل توجه دولت تبدیل شده و ادامه این روند تصاعدی با توجه به عدم امکان کاهش پرداخت‌های جاری، به حذف پرداخت‌های عمرانی و استفاده از سرمایه نفت برای تأمین بدهی‌های قبلی دولت منجر خواهد شد. به بیان ساده، دولت نه تنها نفت را به عنوان یک سرمایه بین نسلی برای نسل‌های آینده سرمایه گذاری نکرده، بلکه حتی درآمد‌های نفتی سال‌های آینده را صرف مخارج جاری امروز خود کرده است. البته باید توجه داشت که انتشار اوراق دولتی برای تسویه بدهی‌های قبلی دولت نه تنها ابزادی ندارد، بلکه باعث شفافیت بدهی‌های دولت و بازار پذیر شدن آنها می‌شود. مشکل زمانی بروز خواهد کرد که این ابزار نه برای تسویه بدهی‌های قبلی، بلکه برای ایجاد بدهی‌های جدید بدون توجه به محدودیت‌های اقتصاد کلان مورد استفاده قرار گیرد. جدول ۹ عملکرد مالی دولت را در سال ۱۳۹۶ نشان می‌دهد.

شده در قانون بودجه بودند. سایر درآمد‌های جاری نیز اگرچه رشد ۱۶/۴ درصدی را تجربه کردند، اما از ۶۱/۱ درصد ارقام پیش‌بینی شده در قانون بودجه فراتر نرفتند. درآمد‌های نفتی که بخش عمده‌ای از واگذاری دارایی‌های سرمایه‌ای را به خود اختصاص داده‌اند، با وجود رشد ۵۶/۸ درصدی در هفت ماهه نخست سال جاری، تنها ۶۹/۶ درصد از ارقام مصوب قانون بودجه را پوشش دادند. به این ترتیب کل درآمد‌های دولت ۳۰/۴ درصد کمتر از آنچه در قانون بودجه پیش‌بینی شده بود تحقق یافت، اگرچه رشد ۲۱/۶ درصدی را نسبت به عملکرد هفت ماهه نخست سال گذشته نشان می‌داد. با توجه به این که بخش قابل توجهی از درآمد‌های نفتی فصل اول سال ۱۳۹۵ صرف تسویه بدهی دولت به بانک مرکزی شده و در آمار درآمد‌های نفتی این سال لحاظ نشده است، رشد درآمد‌های دولت در سال ۱۳۹۶ بیش از واقع نشان داده شده و غیرواقعی است.

رشد هزینه‌های دولت در هفت ماهه نخست سال جاری کمتر از رشد درآمد‌های دولت در همین مدت و معادل ۱۵/۴ درصد رقم خورد، اگرچه تحقق ۷۴/۳ درصدی آن نسبت به ارقام مصوب بیشتر از میزان تحقق درآمد‌های دولت بود. پرداخت‌های جاری سهم اصلی را در میان هزینه‌های دولت داشته و معادل ۸۲/۸ درصد از ارقام پیش‌بینی شده در قانون بودجه تحقق یافتند. در نقطه مقابل، عملکرد پرداخت‌های عمرانی در هفت ماهه نخست سال جاری معادل یک سوم قانون مصوب بود. مشاهده می‌شود که با وجود رشد ۵۶/۸ درصدی درآمد‌های نفتی، پرداخت‌های عمرانی تنها ۱۲/۳ درصد رشد داشتند و بخش بیشتری از سرمایه نفتی کشور صرف پوشش کسری مخارج جاری دولت شد. کسری تراز عملیاتی در هفت ماهه نخست سال جاری به ۵۵۴/۵ هزار میلیارد ریال رسید که ۳۱/۳ درصد بیشتر از کسری تراز عملیاتی در مدت مشابه سال قبل است. بخش قابل توجهی از این کسری تراز عملیاتی، معادل ۳۳۰/۶ هزار میلیارد ریال، توسط مازاد تراز سرمایه‌ای که همان تفاوت درآمد‌های نفتی و پرداخت‌های عمرانی است، پوشش داده شد. به این ترتیب کسری بودجه باقی مانده معادل ۲۲۳/۹ هزار میلیارد ریال رقم خورد، که با وجود رشد منفی نسبت به سال گذشته، ۱۷/۷ درصد بیشتر از مجوز قانون بودجه است و بار مالی قابل توجهی را برای دولت به همراه دارد.

جدول ۹ - وضعیت مالی دولت در سال ۱۳۹۶ (هزار میلیارد ریال - درصد)

درصد تحقق عملکرد بودجه نسبت به مصوب قانون بودجه	هفت ماهه نخست		تابستان		بهار	
	رشد	مقدار	رشد	مقدار	رشد	مقدار
درآمدها						
درآمدهای مالیاتی	۶۹/۶	۱,۲۰۶/۶	۱/۷	۵۹۰/۵	۶۶/۸	۴۲۶/۱
سایر درآمدهای جاری	۷۶/۴	۵۲۶/۴	-۰/۴	۲۴۹/۳	-۱/۶	۱۸۱/۹
درآمدهای نفتی	۶۱/۱	۲۰۸/۴	-۳۶/۹	۸۲/۱	۱۰۷/۰	۵۴/۵
سایر درآمدهای سرمایه‌ای	۶۹/۶	۴۶۹/۳	۲۷/۹	۲۵۷/۸	۳۳۳/۲	۱۸۸/۹
	۸/۶	۴۲/۵	۲/۶	۱/۴	۱۳/۵	۰/۸
هزینه‌ها						
پرداخت‌های جاری	۷۴/۳	۱,۴۳۰/۵	-۱۱/۵	۵۹۶/۹	۴۴/۴	۶۰۰/۸
پرداخت‌های عمرانی	۸۲/۸	۱,۲۴۳/۶	-۹/۶	۵۲۶/۱	۴۸/۸	۵۴۸/۸
تراز بودجه (تراز عملیاتی و سرمایه‌ای)	۳۳/۴	۱۴۱/۲	-۴۲/۲	۷۰/۰	۴۸۹/۰	۸/۲
تراز عملیاتی	۱۱۷/۷	-۲۲۳/۹	-۹۳/۲	-۶/۴	۸/۹	-۱۷۴/۷
تراز سرمایه‌ای	۱۱۷/۵	-۵۵۴/۵	۱۱/۱	-۱۹۵/۶	۷۵/۸	-۳۵۶/۲
واگذاری دارایی‌های مالی	۱۱۷/۴	۳۳۰/۶	۱۳۰/۱	۱۸۹/۲	۳۲۹/۸	۱۸۱/۴
تملك دارایی‌های مالی	۱۰۹/۹	۳۴۹/۲	-۳۷/۰	۶۸/۹	۱۱/۷	۱۸۴/۴
	۹۸/۲	۳۰۱/۹	۳۰۲/۸	۶۲/۴	۱۱۱/۴	۹/۷

مأخذ: بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران، گزیده آمارهای اقتصادی، شماره‌های مختلف یادداشت: اختلاف بین هزینه‌ها و مجموع پرداخت‌های جاری و عمرانی به دلیل تنخواه‌گردان‌های پرداخت شده است.

حالی که مالیات‌های غیرمستقیم رشد ۱۲/۶ درصدی را به ثبت رساندند. رشد ۲۷/۹ درصدی درآمد‌های ناشی از مالیات بر ارزش افزوده عامل اصلی افزایش مالیات‌های غیرمستقیم بوده، به نحوی که در هفت ماهه نخست سال جاری حدود ۲۸ درصد از کل درآمد‌های مالیاتی دولت مربوط به این پایه مالیاتی بوده است. افزایش درآمد‌های ناشی از مالیات بر ارزش افزوده نه از محل افزایش نرخ مالیات، بلکه از محل افزایش پوشش آن بوده است. جدول ۱۰ اجزای درآمد‌های مالیاتی دولت را در هفت ماهه نخست سال‌های ۱۳۹۵ و ۱۳۹۶ نشان می‌دهد.

در زیرمجموعه مالیات‌های مستقیم، در ایران معمولاً بزرگترین سهم مربوط به مالیات اشخاص حقوقی و در زیرمجموعه مالیات‌های غیرمستقیم بیشترین سهم مربوط به مالیات بر کالاها و خدمات است. مالیات اشخاص حقوقی در هفت ماهه نخست امسال کاهش ۱۲/۵ درصدی را تجربه کرد که با توجه به تورم حدوداً ۱۰ درصدی، از رکود قابل توجه در بنگاه‌های اقتصادی حکایت دارد. بخش قابل توجهی از مالیات اشخاص حقوقی در این مدت به عملکرد سال ۱۳۹۴ این بنگاه‌ها بازمی‌گردد که در آن سال رشد اقتصادی منفی تجربه شد. در مجموع مالیات‌های مستقیم در هفت ماهه نخست امسال ۵/۷ درصد کاهش یافتند، در

جدول ۱۰ - اجزای درآمدهای مالیاتی (هزار میلیارد ریال - درصد)

هفت ماهه ۱۳۹۶			هفت ماهه ۱۳۹۵			
رشد	سهم	مقدار	رشد	سهم	مقدار	
۲/۷	۱۰۰/۰	۵۲۶/۴	۲۶/۵	۱۰۰/۰	۵۱۲/۴	درآمدهای مالیاتی
-۵/۷	۴۹/۶	۲۶۱/۳	۲۳/۵	۵۴/۱	۲۷۷/۱	مستقیم
-۱۲/۵	۲۹/۷	۱۵۶/۵	۲۲/۷	۳۴/۹	۱۷۸/۸	اشخاص حقوقی
۷/۰	۱۷/۰	۸۹/۷	۲۷/۰	۱۶/۴	۸۳/۸	بر درآمد
۴/۵	۲/۹	۱۵/۱	۱۴/۳	۲/۸	۱۴/۵	بر ثروت
۱۲/۶	۵۰/۴	۲۶۵/۱	۳۰/۳	۴۵/۹	۲۳۵/۴	غیرمستقیم
۱۱/۰	۱۰/۴	۵۴/۸	۲۸/۶	۹/۶	۴۹/۳	بر واردات
۱۳/۱	۴۰/۰	۲۱۰/۳	۳۰/۷	۳۶/۳	۱۸۶/۰	بر کالاها و خدمات
۲۷/۹	۲۷/۹	۱۴۶/۸	-۳/۹	۲۲/۴	۱۱۴/۸	بر ارزش افزوده

مأخذ: بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران، گزیده آمارهای اقتصادی، شماره‌های مختلف

۶.۲ - لایحه بودجه سال ۱۳۹۷

دستگاه‌های دولتی ایجاد شده و در همان دستگاه دولتی ایجاد کننده درآمد هزینه می‌شوند. به عبارت دیگر این درآمدها وارد منابع متمرکز خزانه‌داری نمی‌شوند و خزانه‌داری نمی‌تواند به توزیع مجدد آنها در سایر بخش‌ها بپردازد. آنچه به طور متمرکز در اختیار دولت و خزانه‌داری قرار می‌گیرد، منابع عمومی است که از سه بخش درآمدهای جاری (عمده‌ت مالیات)، واگذاری دارایی‌های سرمایه‌ای (عمده‌ت صادرات نفت) و واگذاری دارایی‌های مالی (عمده‌ت فروش اوراق بدهی) تشکیل شده است. خزانه‌داری این منابع را در سه دسته هزینه‌های جاری (عمده‌ت جبران خدمات کارکنان و پرداخت‌های مربوط به صندوق‌های بازنشستگی)، تملک دارایی‌های سرمایه‌ای (پرداخت‌های عمرانی) و تملک دارایی‌های مالی (بازپرداخت بدهی‌های قبلی) به مصرف می‌رساند. جدول ۱۱ نمای کلی لایحه بودجه سال ۱۳۹۷ را به تصویر می‌کشد.

جدول ۱۱ - نمای کلی لایحه بودجه کل کشور در سال ۱۳۹۷ (هزار میلیارد ریال - درصد)

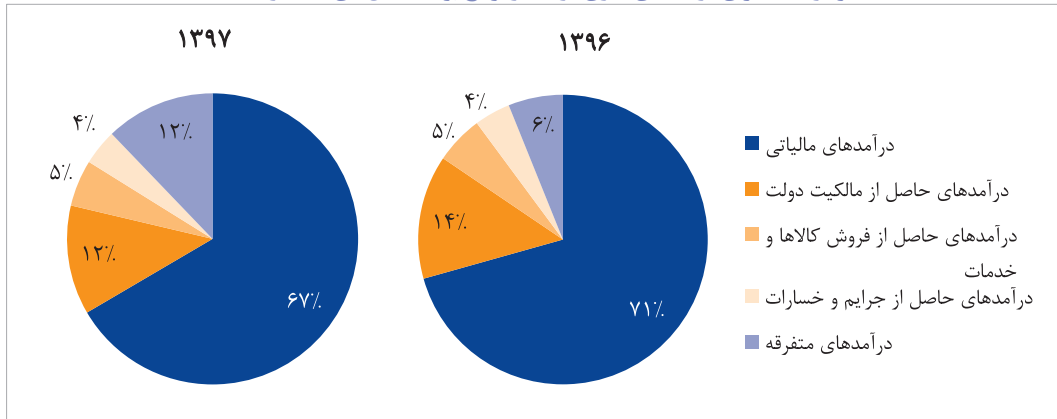
مصارف			منابع			
رشد نسبت به برآورد عملکرد سال ۱۳۹۶	رشد نسبت به قانون ۱۳۹۶	لایحه ۱۳۹۷	رشد نسبت به برآورد عملکرد سال ۱۳۹۶	رشد نسبت به قانون ۱۳۹۶	لایحه ۱۳۹۷	
۱۵/۷	۸/۹	۲,۷۶۴	۲۰/۲	۱۱/۱	۱,۹۳۴	درآمدها
۳۴/۳	-۱۵/۳	۶۰۴	۲۷/۶	-۱۰/۴	۱,۰۶۶	واگذاری دارایی‌های سرمایه‌ای
۴۸/۵	۴۴/۶	۳۱۲	۲۸/۵	۲۶/۸	۶۸۱	واگذاری دارایی‌های مالی
۲۰/۷	۶/۱	۳,۶۸۰	۲۳/۸	۶/۱	۳,۶۸۰	جمع منابع عمومی
-	۹/۱	۵۶۹	-	۹/۱	۵۶۹	درآمدهای اختصاصی
-	۶/۵	۴,۲۴۹	-	۶/۵	۴,۲۴۹	منابع بودجه عمومی دولت
-	۱/۷	۸,۱۴۰	-	۱/۷	۸,۱۴۰	منابع شرکت‌های دولتی
-	۳/۷	۱۱,۹۴۹	-	۳/۷	۱۱,۹۴۹	منابع بودجه کل کشور

مأخذ: لایحه بودجه کل کشور سال ۱۳۹۷؛ قانون بودجه کل کشور سال ۱۳۹۶؛ بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران، گزیده آمارهای اقتصادی، شماره‌های مختلف * برای برآورد عملکرد سال ۱۳۹۶ از گزارش‌های مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی گرفته شده است.

متفرقه حکایت دارد. دلیل اصلی افزایش سهم درآمدهای متفرقه به استفاده دولت از مابه‌التفاوت نرخ فروش ارز حاصل از فروش نفت و میعانات گازی بازمی‌گردد. در واقع بانک مرکزی ارز حاصل از فروش نفت را با نرخ ارز رسمی تسعیر کرده و معادل ریالی آن را در اختیار دولت قرار می‌دهد. از آنجایی که بانک مرکزی این منابع ارزی را معمولاً با نرخ بالاتری در بازار می‌فروشد، منابع ناشی از این تفاوت نرخ تسعیر، در حسابی نزد بانک مرکزی نگهداری می‌شود و دولت در برخی از سال‌ها با تعیین تکلیف برای این منابع به پوشش مخارج جاری خود می‌پردازد. این یکی از رویه‌های غلطی است که منجر به سلطه بودجه‌ای دولت بر سیاست‌های پولی و ارزی می‌شود. میزان برداشت از این منابع در لایحه بودجه سال ۱۳۹۷ معادل ۱۰۰ هزار میلیارد ریال تعیین شده است.

کاهش ۱۰/۴ درصدی واگذاری دارایی‌های سرمایه‌ای و کاهش ۱۵/۳ درصدی تملک دارایی‌های سرمایه‌ای در لایحه بودجه سال ۱۳۹۷ نسبت به قانون بودجه سال ۱۳۹۶، از انتظار کاهش درآمدهای نفتی و توجه کمتر دولت به هزینه‌های عمرانی حکایت دارد. در مقابل واگذاری دارایی‌های مالی معادل ۲۶/۸ درصد و تملک دارایی‌های مالی معادل ۴۵/۲ درصد نسبت به قانون بودجه سال ۱۳۹۶ رشد یافته‌اند. بنابراین می‌توان انتظار داشت که روند حذف هزینه‌های عمرانی و جایگزین شدن هزینه‌های مالی ناشی از بدهی‌های دولت در سال ۱۳۹۷ شدت بیشتری بگیرد. این امر می‌تواند به تضعیف رشد اقتصادی و تقویت فشارهای تورمی از سوی دولت منجر شود.

مقایسه اجزای درآمدهای جاری دولت در لایحه بودجه سال‌های ۱۳۹۶ و ۱۳۹۷ مطابق نمودار ۸، از کاهش سهم درآمدهای مالیاتی و افزایش سهم درآمدهای

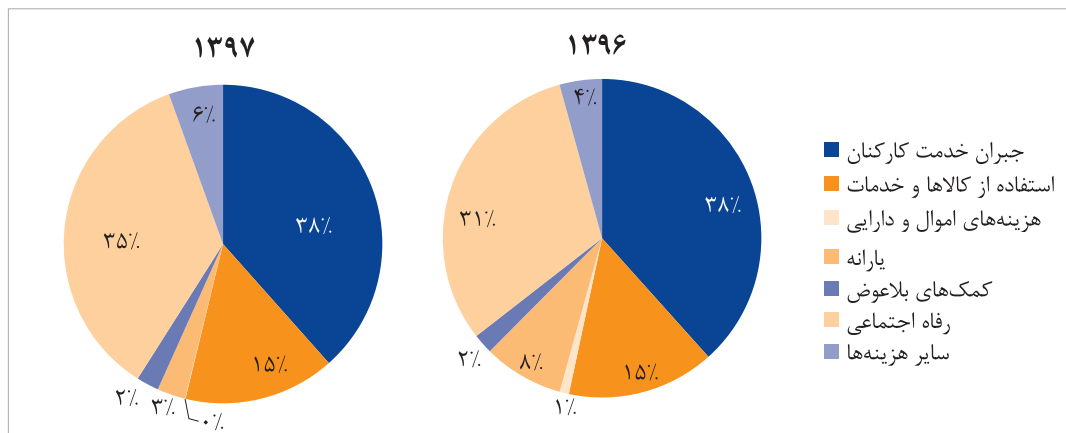
نمودار ۸ - اجزای درآمدهای جاری دولت در لایحه بودجه سال‌های ۱۳۹۶ و ۱۳۹۷

مأخذ: لایحه بودجه کل کشور سال‌های ۱۳۹۶ و ۱۳۹۷

* به دلیل عدم انتشار جزئیات کافی برای قانون بودجه سال ۱۳۹۶، از لایحه بودجه این سال برای مقایسه استفاده شده است.

همان‌طور که در نمودار ۹ دیده می‌شود، مقایسه اجزای هزینه‌های جاری دولت در قانون بودجه سال ۱۳۹۶ و لایحه بودجه سال ۱۳۹۷ از کاهش سهم قابل توجه یارانه‌ها و افزایش قابل توجه سهم رفاه اجتماعی حکایت دارد. البته یارانه‌های نقدی و غیرنقدی مربوط به طرح هدفمندی یارانه‌ها در این قسمت لحاظ نشده و تراز هدفمندی یارانه‌ها مستقل از این قسمت است. یارانه‌های ذکر شده در این قسمت انواع دیگر یارانه‌ها از قبیل یارانه حمل و نقل عمومی، شیر، دارو و امثالهم را در بر می‌گیرند. بخشی از این کاهش سهم یارانه‌ها در کل هزینه‌های جاری دولت به حذف یارانه نان از این سرفصل و در نظر گرفتن ۲۳ هزار میلیارد ریال برای یارانه نان و خرید تضمینی گندم در قسمت مصارف هدفمندی یارانه‌ها مربوط می‌شود. در نقطه مقابل، یکی از عوامل افزایش سهم رفاه اجتماعی، بار تحمیل شده به دولت از محل صندوق‌های بازنشستگی ورشکسته است. برای مثال، برنامه کمک به پرداخت حقوق و مزایای بازنشستگان، وظیفه بگیران و

مستمری بگیران کشوری از ۱۸۵/۳ هزار میلیارد ریال در قانون بودجه سال ۱۳۹۶ به حدود ۲۶۵/۴ هزار میلیارد ریال در لایحه بودجه سال ۱۳۹۷ افزایش یافته است که از رشد ۴۳/۲ درصدی حکایت دارد. همان‌طور که در جدول ۱۲ مشاهده می‌شود، مجموع هزینه‌های سرفصل‌های جبران خدمت کارکنان، یارانه‌ها، رفاه اجتماعی و کمک‌های بلاعوض در لایحه بودجه سال ۱۳۹۷ به حدود ۲,۱۸۶ هزار میلیارد ریال می‌رسد. به عبارت دیگر حدود ۷۹/۱ درصد از کل اعتبارات هزینه‌ای دولت و ۵۹/۴ درصد از کل مصارف عمومی در لایحه بودجه سال ۱۳۹۷ صرف پرداخت حقوق و دستمزد افراد شاغل و بازنشسته و سیاست‌های حمایتی می‌شود. البته بخشی از سرفصل استفاده از کالاها و خدمات نیز به پرداخت حقوق کارکنان تعلق می‌گیرد که در این محاسبه لحاظ نشده است.

نمودار ۹ - اجزای هزینه‌های جاری دولت در قانون بودجه سال ۱۳۹۶ و لایحه بودجه سال ۱۳۹۷

مأخذ: قانون بودجه کل کشور سال ۱۳۹۶ و لایحه بودجه کل کشور سال ۱۳۹۷

جدول ۱۲ - ترکیب هزینه‌های جاری در لایحه بودجه ۱۳۹۷ (هزار میلیارد ریال - درصد)

فصول هزینه	لایحه ۱۳۹۷	رشد نسبت به قانون ۱۳۹۶	سهم از کل
جبران خدمت کارکنان	۱,۰۶۲/۴	۹/۱	۳۸/۴
استفاده از کالاها و خدمات	۴۲۴/۹	۱۱/۷	۱۵/۴
هزینه‌های اموال و دارایی	۱/۳	-۹۴/۴	۰/۰
یارانه	۷۹/۲	-۶۱/۷	۲/۹
کمک‌های بلاعوض	۶۳/۱	۲۲/۳	۲/۳
رفاه اجتماعی	۹۸۰/۹	۲۲/۸	۳۵/۵
سایر هزینه‌ها	۱۵۲/۵	۳۹/۴	۵/۵
جمع هزینه‌های جاری	۲,۷۶۴/۳	۸/۹	۱۰۰/۰

مأخذ: لایحه بودجه کل کشور سال ۱۳۹۷ و قانون بودجه کل کشور سال ۱۳۹۶

ارقام پیش‌بینی شده در بودجه را برای مصارف بودجه‌ای همین سال استفاده کند. این در حالی است که این منابع باید به حساب ذخیره ارزی واریز شوند تا در سال‌های آینده و در صورت نیاز به مصرف برسند. کما این که در همین لایحه به دولت اجازه داده شده است که در صورت کمتر بودن درآمدهای نفتی از ارقام پیش‌بینی شده، حداکثر از ۵۰ درصد منابع حساب ذخیره ارزی برداشت کند. در لایحه بودجه سال ۱۳۹۷، منابع و مصارف هدمندی یارانه‌ها با کاهش ۲۲/۹ درصدی از ۴۸۰ هزار میلیارد ریال به ۳۷۰ هزار میلیارد ریال رسیده است. منابع در نظر گرفته شده برای توزیع یارانه نقدی میان خانوارها ۲۳۰ هزار میلیارد ریال است که از حذف حدود ۳۰ میلیون نفر از یارانه بگیران حکایت دارد.

همچنین به دولت اجازه داده شده است که برای بازپرداخت اصل و سود اوراق سررسید شده قبلی، اوراق جدید منتشر کند. این تبصره مجوز در پیش گرفتن بازی پانزی را برای دولت صادر می‌کند. دولت تنها باید اجازه داشته باشد که برای بازپرداخت اصل اوراق سررسید شده قبلی اوراق جدید منتشر کند و سود اوراق سررسید شده را از منابع جاری خود تأمین کند، چرا که در غیر این صورت بدهی دولت به صورت تصاعدی فزونی خواهد گرفت و در نهایت بحران بدهی گریبان‌گیر اقتصاد ایران خواهد شد.

نکته دیگر در خصوص لایحه بودجه سال ۱۳۹۷ به نحوه استفاده از درآمدهای نفتی و صندوق توسعه ملی مربوط است. در این لایحه سهم صندوق توسعه ملی مطابق با برنامه ششم توسعه معادل ۳۲ درصد از درآمدهای نفتی در نظر گرفته شده است تا این بخش از درآمدهای نفتی صرف سرمایه‌گذاری ارزی بخش خصوصی شود. اما در قسمت‌های مختلف این لایحه تکالیف دولتی و غیردولتی برای حدود ۸۴ درصد از منابع ورودی صندوق توسعه ملی مشخص شده و حدود ۲۱۰ هزار میلیارد ریال از این تکالیف به صورت برگشت از منابع است که پس از حذف این تکالیف، سهم صندوق توسعه ملی به حدود ۲۰ درصد از کل درآمدهای نفتی کاهش خواهد یافت. در سال‌های ۱۳۹۴ و ۱۳۹۵ نیز به دلیل کاهش درآمدهای نفتی، سهم صندوق توسعه ملی از حداقل ۳۰ درصد مقرر شده در قانون برنامه پنجم توسعه به ۲۰ درصد از کل درآمدهای نفتی کاهش یافته بود. اما برای سال ۱۳۹۷ هیچ نشانه‌ای از کاهش درآمدهای نفتی به چشم نمی‌خورد و این روند یکنواخت رشد هزینه‌های جاری و روند تصاعدی رشد هزینه‌های مالی است که دولت را به برداشت ۲۱۰/۲ هزار میلیارد ریال از صندوق توسعه ملی تشویق کرده است که در مقایسه با لایحه بودجه سال ۱۳۹۶ از رشد ۳۰۰۸۵ درصدی حکایت دارد.

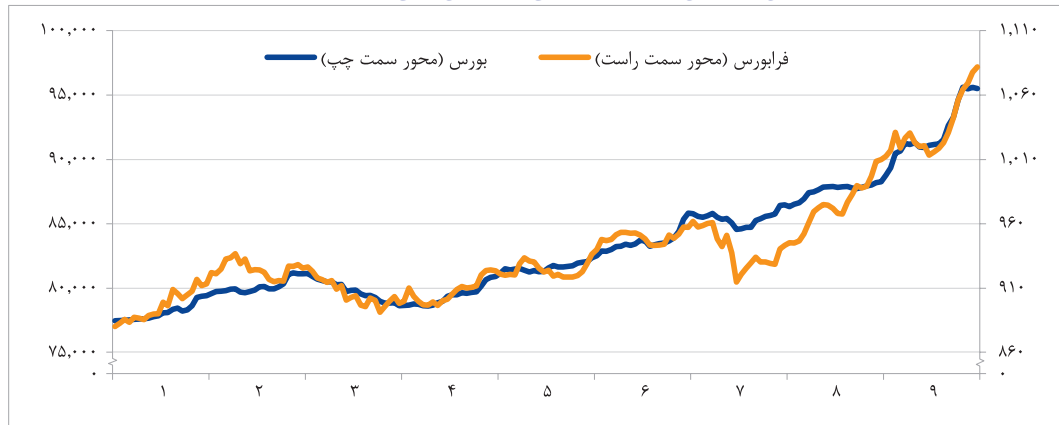
در عین حال به دولت اجازه داده شده است که مازاد درآمدهای نفتی نسبت به

۷. بازار سرمایه

درصدی نسبت به ابتدای سال، در آخرین روز معاملاتی آذرماه به ۱۰۰۸۲ رسید. ارزش معاملات فرابورس در پاییز بیشتر از ارزش معاملات بورس و معادل ۱۶۱/۶ هزار میلیارد ریال بود که بخش عمده آن، معادل ۱۰۵/۳ هزار میلیارد ریال، متعلق به معاملات انواع اوراق بدهی شامل اسناد خزانه اسلامی، اوراق مشارکت، اوراق مرابحه و اوراق رهنی بوده است.

شاخص کل بورس اوراق بهادار تهران در آخرین روز پاییز امسال به ۹۵،۵۱۰ رسید که نسبت به ابتدای این فصل ۱۱/۳ درصد و نسبت به ابتدای سال ۲۳/۳ درصد رشد نشان می‌دهد. ارزش کل معاملات فصل پاییز در بورس تهران ۱۳۴/۵ هزار میلیارد ریال، شامل ۱۹/۹ هزار میلیارد ریال معاملات اوراق بدهی، بوده است. فرابورس ایران نیز از لحاظ بازدهی وضعیت تقریباً مشابهی را در این فصل تجربه کرد و شاخص آن با رشد ۱۳/۰ درصدی نسبت به ابتدای فصل و ۲۲/۹

نمودار ۱۰ - شاخص کل بورس اوراق بهادار تهران و فرابورس ایران در نه ماهه نخست سال ۱۳۹۶

مأخذ: سایت‌های اینترنتی بورس اوراق بهادار تهران قابل دسترسی در <http://new.tse.ir> و فرابورس ایران قابل دسترسی در <http://fbi.ir>

دولت منتشر شد. هر دو مرحله این اوراق که همانند مراحل قبلی اوراق موسوم به اخزا سررسید یک ساله دارند، در ۲۴ آبان‌ماه در فرابورس پذیرفته شدند و نماد آن‌ها به ترتیب در ۱۹ آذر و ۲۷ آبان گشایش یافت. طبق قانون بودجه سال ۱۳۹۶، دولت اجازه دارد حداکثر ۷۵ هزار میلیارد ریال اسناد خزانه منتشر کند. علاوه بر این، در اواخر پاییز امسال اوراق مرابحه دولتی با موضوع تأمین مالی طرح تحول سلامت و به طور خاص جهت خرید تجهیزات پزشکی در فرابورس پذیرفته شد و پذیرهنویسی آن با نماد سلامت ۶ در فاصله زمانی ۲۲ تا ۲۹ آذر ماه صورت گرفت. این مرحله از اوراق سلامت در فروردین امسال با نرخ سود سالانه ۱۷ درصد، بازه پرداخت سود در دوره‌های شش ماهه و سررسید چهار ساله، با ارزش ۲۰ هزار میلیارد ریال توسط وزارت امور اقتصادی و دارایی منتشر شده بود.

آخرین مرحله از اسناد خزانه اسلامی بانکی با نماد سخاب ۷، که انتشار آن در اسفند سال گذشته و پذیرش آن در فرابورس در شهریورماه امسال صورت گرفته بود، از ۱۷ مهرماه در فرابورس قابل معامله شد. سررسید این مرحله از اوراق که ۳۵ هزار میلیارد ریال ارزش دارد، ۲۸ اسفند سال آینده است. لازم به ذکر است که معاملات سری‌های مختلف اوراق با نماد سخاب ابتدا از طریق حضور همزمان خریدار و فروشنده در شعب منتخب بانک ملی صورت می‌گرفت اما در شهریورماه به طور کلی به بازار سرمایه منتقل شد و لذا لفظ بانکی برای آن‌ها دیگر موضوعیت ندارد.

بعد از توقف انتشار اسناد خزانه اسلامی در اواخر زمستان سال گذشته، نخستین مراحل از این اوراق در دو تاریخ ۱۲ شهریور و ۱۳ آبان‌ماه امسال و در مجموع به ارزش ۲۸ هزار میلیارد ریال توسط وزارت امور اقتصادی و دارایی به نمایندگی از

۸. دیگر تحولات اقتصادی

مرکزی در عرضه اولیه اوراق دولتی است. همچنین بانک مرکزی از اقدام به انجام عملیات بانکی برای دیگران، به استثنای دولت و کارکنان خود، منع شده است. این در حالی است که اصولاً ورود بانک مرکزی به فرآیند بانکداری تجاری پذیرفته نیست، چه برای کارکنان خود، چه برای دولت و شرکت‌های دولتی و چه برای سایر اشخاص حقیقی و حقوقی. همچنین این طرح بانک مرکزی را از انجام فعالیت اقتصادی و تجاری با انگیزه سود منع کرده است، در حالی که اصولاً بانک مرکزی نباید فعالیت اقتصادی و تجاری انجام دهد و انگیزه فعالیت اقتصادی و تجاری در این زمینه محل سؤال نیست، چرا که تضاد منافع ناشی از این فعالیت قابل کنترل نخواهد بود.

مسئله دیگری که استقلال بانک مرکزی را در این طرح دچار اختلال می‌کند، فرآیند انتصاب اعضای هیأت عالی بانک مرکزی است که تا حد زیادی در دست دولت است. همچنین طبق این طرح رئیس جمهور توان تغییر رئیس کل بانک مرکزی را در دوره مسئولیت خود دارد. در عین حال رکنی به نام شورای فقهی برای بانک مرکزی در نظر گرفته شده که شامل پنج فقیه مورد تأیید شورا با نگرهبان است. این شورا اگرچه اعضای دیگری نیز دارد، اما تصمیمات شورا با رأی اکثریت فقهای حاضر در شورا اتخاذ می‌شوند و این تصمیمات لازم‌الرعایه خواهند بود. این امر در تضاد با تبصره‌ای است که هیأت عالی را بالاترین مرجع سیاست‌گذاری می‌داند.

در مجموع می‌توان گفت که این طرح اگرچه نسبت به قانون قدیمی پولی و بانکی کشور در زمینه‌هایی همچون اهداف و ابزار سیاست‌گذاری پولی پیشرفته‌تر است، اما به ویژه در زمینه‌هایی همچون استقلال سیاست‌گذار پولی و تضاد منافع ناشی از فعالیت‌های تجاری و اقتصادی بانک مرکزی، کاستی‌های قابل توجهی دارد.

در مه‌ماه سال جاری طرحی به عنوان "طرح یک فوریتی قانون بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران" با هدف جایگزین شدن و رفع ایرادهای قانون قدیمی پولی و بانکی کشور مصوب سال ۱۳۵۱، توسط کمیسیون اقتصادی مجلس تهیه شد. این طرح اگرچه در برخی حوزه‌ها از قبیل هدف‌گذاری سیاست‌گذار پولی و ایجاد بسترهای عملیات بازار باز از قانون قبلی پیشرفته‌تر محسوب می‌شود، همچنان خالی از اشکال نیست. برای مثال، در بند الف ماده ۵ این طرح، علاوه بر نظارت و مقررات‌گذاری، وظیفه اجرای سیستم‌های پرداخت نیز به بانک مرکزی واگذار شده است، در حالی که بخش خصوصی به راحتی و با کارایی بیشتر می‌تواند اجرای سیستم‌های پرداخت را به عهده گیرد. همچنین برای بانک مرکزی، نقش بانکدار، نماینده مالی و مشاور دولت در نظر گرفته شده است که می‌تواند در استقلال بانک مرکزی اختلال ایجاد کند، به ویژه آن که این طرح دست دولت را در تعیین وظیفه برای بانک مرکزی در قوانین بودجه سالانه باز گذاشته است. در این طرح حتی مدیریت بدهی‌های خارجی دولت به بانک مرکزی سپرده شده است، در حالی که مدیریت این بدهی‌ها اصولاً وظیفه دولت است. مسئولیت تعهدات دولت در سازمان‌های بین‌المللی نیز در این طرح به بانک مرکزی سپرده شده است.

بانک مرکزی علی‌القاعده باید نهادی غیرانتفاعی باشد و از محل بودجه عمومی تأمین مالی شود، در حالی که این طرح دریافت کارمزد بابت ارائه خدمات را برای بانک مرکزی مجاز برشمرده است.

در این طرح بانک مرکزی از خرید اوراق دولتی در عرضه اولیه منع شده است، در حالی که اگر نرخ‌ها از طریق مکانیزم بازار تعیین شوند، خرید اوراق با هدف اعمال سیاست‌های پولی حتی در عرضه‌های اولیه بلامانع است. باید توجه داشت که در شرایط بحرانی، یکی از ابزارهای اصلی عملیات بازار باز، دخالت بانک

گزارش فصلی تحولات اقتصاد ایران | شماره ۹ | دی ۱۳۹۶

تهیه شده در مدیریت تحقیقات اقتصادی بانک خاورمیانه
کارشناسان: فرشید اسلامبولچی، آرن آقاییگی، حسین سلطان آبادی و محمد کوثری

صفحه آرایی: حنا نه نیازمند

ساختمان ادارات مرکزی بانک خاورمیانه

تهران، خیابان احمد قصیر (بخارست)، نبش خیابان پنجم
تلفن: ۴۲۱۷۸۰۰۰ فکس: ۸۸۷۰۱۰۹۵
کدپستی: ۱۵۱۳۶۴۵۷۱۷ صندوق پستی: ۴۴۴۵-۱۵۸۷۵
www.middleeastbank.ir info@middleeastbank.ir